

<https://jas.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Applied Sociology

E-ISSN: 2322-343X

Vol. 33, Issue 4, No.88, Winter 2023, pp. 49-72

Received: 16.02.2022 Accepted: 12.06.2022

Research Paper

An Analysis of Female University Students' Attitudes towards Gender Equality and the Associated Factors

Marjan Rashvand Sorkhkouleh

Assistant professor, Department of Demography, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
m.rashvand@atu.ac.ir

Zahra Mirhosseini *

Assistant professor, Department of Women and Family Studies, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran
z.mirhosseini@alzahra.ac.ir

Introduction

The emergence of feminism, movement of women and consequently, ever-increasing presence of women in the society, and social evolutions, as well as egalitarianism and development of egalitarian values, especially among women, have significantly increased to the point that women want to play a more prominent role in various facets of the society today. Gender equality has been described as equal rights and responsibilities for men and women and equality in all opportunities in the society. Gender equality and the sense of equality can boost the motivation for community activities and efforts, especially among women, besides being a milestone for the presence of women in different social, political, and cultural fields. Additionally, women's positive perspective toward gender equality in the public and private spheres of their lives enhances social livelihood, feeling of being seen, and lack of social discrimination among women, thus laying the ground for their activities in social, cultural, and economic levels in the society. It appears that an increase in the levels of social awareness and education can play a significant role in forming egalitarian beliefs and views among women. Therefore, with the assumption that this is the case, in this research, we attempted to analyze the egalitarian viewpoint and some of the factors affecting it among female university students. This study aimed to answer the following questions: Do female university students' levels of education and ages affect their egalitarian views? Considering the effect of socialization along with social beliefs and values, do the girls have some views on matters, such as marriage and relationship with boys, as well as individualistic views associated with their egalitarian views?

Materials & Methods

This research was based on qualitative methodology. It was an applied survey. The questionnaire was used as a tool for data collection. Hence, the data in this analysis was the result of a cross-sectional survey. They were gathered through a structured questionnaire conducted in 2019. The statistical population consisted of the female university students of faculties of Technical and Engineering, Humanities, Basic Sciences, Art, Foreign Languages, and Physical Education. They were studying as undergraduate, graduate, and Ph.D. students at Tehran University in 2019. The sample size was estimated to be 379 by using Cochran formula. Upon predicting the possibility that not all the questionnaires would be filled out and there would be a drop in the number of the students, the sample size was risen up to 400 people. To

determine the essential samples, we applied stratified relative sampling and simple random sampling in this research.

To analyze the research data, we utilized SPSS, as well as multivariate and bivariate tests. To examine and test the research hypotheses, we first conducted a bivariate analysis and then a multivariate analysis. Pearson correlation coefficient was used to assess the bivariate correlation between the dependent variable, which was an interval (the female university students' egalitarian views, and the independent variables of age, education, individualism, view toward relationships between girls and boys, and interest in marriage at an interval scale. Furthermore, as both the dependent and independent variables were interval, a multivariate linear regression analysis was performed to have a multivariate assessment between the dependent and independent variables.

* Corresponding author

Rashvand Sorkhkouleh, M., and Mirhosseini, Z. (2023). An analysis of female university students' attitudes towards gender equality and the associated factors. *Journal of Applied Sociology*, 33(4), 49-72.

2322-343x / © 2023

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<http://dx.doi.org/10.22108/jas.2022.132687.2267>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1401.33.4.3.2>

Discussion of Results & Conclusions

The research results revealed that age and education had a significant correlation with the female university students' egalitarian views. This meant that egalitarian views among the female university students increased with age and education. Additionally, the findings indicated that there was a significant correlation of the girls and boys with egalitarian views. The correlation of individualism and interest in marriage with egalitarian views was significant too. According to the findings, individualism had an inverse correlation with egalitarian views, namely positive egalitarian views increased as individualism declined among the students. Moreover, the results demonstrated that there was a significant correlation between interest in marriage and egalitarian views among the girls, i.e., egalitarian views increased as interest in marriage rose up.

Due to this different finding, the inverse correlation between individualism and egalitarian views requires more

investigation and a qualitative research is recommended for achieving a more precise analysis. Nonetheless, in the evolving community of Iran, it appears that women and girls' demands for gender equality have increased due to changes in the society. They want a more prominent share of the society in different social, economic, and political fields. Despite socialization, i.e., the theory of gender socialization, and internalization of values and norms, girls still hold values for marriage and are interested in starting a family. The changes in the values and modern beliefs among girls are significant and have revealed not only individualistic values and positive views on the relationship between girls and boys, but also women's views on gender equality. Furthermore, they have been manifested under the influence of social context and values in the society.

Keywords: Gender Equality, Women, Gender Socialization, Socio-Economic Equality

مقاله پژوهشی

بررسی نگرش‌های برابری جنسیتی خواهانه دختران دانشجو و عوامل مرتبط با آن

مرجان رشوند سرخکوله، استادیار، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

m.rashvand@atu.ac.ir

زهرا میرحسینی* ، استادیار، گروه مطالعات زنان و خانواده، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

z.mirhosseini@alzahra.ac.ir

چکیده

در مقاله حاضر هدف بررسی نگرش‌های برابری خواهانه در میان دختران دانشجو و بررسی عوامل مرتبط با آن است. روش تحقیق استفاده شده پیمایش و ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه است. جامعه آماری، شامل دانشجویان دختر دانشکده‌های فنی و مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه، هنر، زبان‌های خارجی، هنر و تربیت بدنی دانشگاه تهران، در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری است که در پاییز ۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه با فرمول کوکران برآورد شد و در مجموع، ۴۰۰ نفر بررسی شدند. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی و تصادفی ساده بود. برای تحلیل داده‌های تحقیق از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های دومتغیره و چندمتغیره استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان داد بین افزایش سن و تحصیلات دختران، با نگرش‌های برابری خواهانه ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد؛ به طوری که با افزایش سن و سطح تحصیلات نگرش‌های برابری خواهانه نیز در آنها افزایش می‌یابد. علاوه بر این، میان تمایل به ازدواج، نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر و نگرش‌های برابری خواهانه نیز ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. این در حالی است که نتایج تحقیق نشان می‌دهد، میان فردگرایی و نگرش‌های برابری خواهانه ارتباط منفی و معکوس وجود دارد. در مجموع، به نظر می‌رسد اگرچه زنان تمایل بیشتری به برابری جنسیتی دارند و خواهان سهم بیشتر در عرصه‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه و بازار کار و تحصیل هستند، این نگرش‌ها مانع تمایل آنها به ازدواج و موجب شکل‌گیری تفکرهای مردستیزانه در آنها نشده است.

واژه‌های کلیدی: برابری خواهی جنسیتی، زنان، جامعه‌پذیری جنسیتی، برابری اجتماعی-اقتصادی.

* نویسنده مسئول:

رشوند سرخکوله، م. و میرحسینی، ز. (۱۴۰۱). «بررسی نگرش‌های برابری جنسیتی خواهانه دختران دانشجو و عوامل مرتبط با آن»، جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۳(۴)، ۴۹-۷۲.

مقدمه و بیان مسئله

با ظهور امواج فمینیسم و جنبش‌های زنان و به دنبال آن، گسترش روزافزون حضور زنان در جامعه و تغییرات و تحولات اجتماعی، برابری خواهی، رشد تفکرها و ارزش‌های برابری‌خواهانه به‌ویژه در میان زنان نیز با رشد چشم‌گیری همراه شد؛ به طوری که در حال حاضر زنان به‌طور آشکاری خواهان سهم بیشتر در عرصه‌های مختلف جامعه هستند. برابری جنسیتی به معنای یکسانی حقوق و وظایف زن و مرد و تساوی در برخورداری از همه فرصت‌ها در جامعه تعریف شده است. برابری مربوط به تقسیم مسئولیت‌ها و عدالت است که از خانواده و جامعه انتظار می‌رود بدون در نظر گرفتن جنسیت و موانع جنسیتی بدان توجه داشته باشند و اعمال کنند (قاسمی و جمالی، ۱۳۹۸: ۷۷). طباطبایی (۱۳۸۸) و مطهری (۱۳۷۸) با بهره‌گیری از روش عقلانی-قرآنی و با مبنا قراردادن مفهوم عدالت جنسیتی به معنای قرار گرفتن هر کدام از دو جنس در جایگاه و موقعیتی که در آفرینش برای زن و مرد در نظر گرفته شده، معتقدند حقوق طبیعی و اکتسابی به تناسب و توازن به هر دو جنس اعطا شده است. بر این اساس، این دو اندیشمند معتقد به مبانی طبیعی و فطری عدالت جنسیتی، حقوق و تکالیف زن و مرد هستند و عدالت جنسیتی نیز پذیرش این تناسب و تفاوت‌ها و توجه به کرامت انسانی زن است (رودگر، ۱۳۸۸: ۷۸-۷۷)؛ از این رو، برخی از امور که زنان مکلف به انجام دادن آن نیستند، از باب لطف و برداشتن تکلیف است و ناعدالتی و تبعیض نیست (جوادی آملی، ۱۳۸۳: ۲۱۳)؛ زیرا زن و مرد برای میدان‌های متفاوتی آفریده شده‌اند و حضور زنان در عرصه‌های مردانه باعث معطل ماندن خانواده به عنوان مهم‌ترین رکن جامعه می‌شود (زیبایی‌نژاد، ۱۳۸۸). برخی اندیشمندان نظیر مجتهد شبستری نیز معتقدند پیامبر در زمان صدر اسلام بعضی حقوق و مقررات ظالمانه و نابرابری‌های موجود بر ضد زنان را متناسب با موقعیت و فهم آن روزگار از عدالت تغییر دادند و به سوی عدل حرکت کردند و این نهایت تغییرات نبوده است. مجتهد شبستری معتقد است: نابرابری‌های

تحمیل شده بر زنان در طول تاریخ را می‌توان با شناسایی آنها، اعطای فرصت برابر به همگان و ارائه تحلیلی از مفهوم عدالت در نظام خانواده برطرف کرد (مجتهد شبستری، ۱۳۷۹).

با وجود مبهم و مناقشه‌برانگیز بودن ابعاد و شاخصه‌های عدالت جنسیتی، این نکته حائز اهمیت است که به این موضوع در سال‌های اخیر توجه شده و تلاش شده است تا در برنامه‌های توسعه کشور گنجانده شود (سند برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴). با این حال، نتیجه پژوهش درباره نابرابری جنسیتی نشان می‌دهد که در میان کشورهای منتخب خاورمیانه رتبه برابری جنسیتی ایران در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۰۶ در حوزة‌های مشارکت اقتصادی، با وجود ارتقا نسبی در برخی حوزه‌ها، در مجموع کاهش یافته است (همتی و مکتوبیان، ۱۳۹۲). در میان کشورهای غربی نیز با وجود مدعی بودن و تعریف برابری جنسیتی به عنوان یکی از هدف‌های توسعه انسانی در هزاره سوم، این امر چندان تحقق پیدا نکرده است و نابرابری جنسیتی در جهان و حتی در جوامع غربی با وجود پیشرفت‌های فراوان، همچنان اشکال مختلفی از آن وجود دارد؛ به طوری که تقسیم کار تا حد بسیار زیاد و شگفت‌انگیزی همچنان در بسیاری از جوامع به طور سنتی باقی مانده است (Sudkämper et al., 2020)؛ خاوری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۱۱). هنوز هم عده زیادی از زنان کمتر به مشاغل با دستمزد اشتغال دارند (Eurostat, 2018). کمتر به مناصب و موقعیت‌های عالی دست می‌یابند و بیشتر نیز مسئولیت کارهای خانه و مراقبت از کودکان را برعهده دارند (Hochschild & Machung, 2012) و در مجموع، اوضاعی است که زنان را در موقعیت فرودست قرار می‌دهد.

پیامدهای نابرابری جنسیتی در مجموع در دو سطح خرد و کلان بر عاملان و ساختار اجتماعی اثر می‌گذارد؛ به طوری که از یک سو پیامدهای آن در روابط و تعامل‌های زندگی روزمره، در عرصه خصوصی و زندگی خانوادگی افراد مشاهده و از سوی دیگر در طیفی گسترده، پیامدهای اجتماعی نابرابری جنسیتی در عرصه‌های عمومی و زندگی اجتماعی افراد دیده

دیگر از تحقیقات نیز نشان می‌دهد، اعتقاد به برابری جنسیتی، ارزش‌ها و ایدئولوژی برابری خواهانه در زنان در سطح خرد و روابط خانوادگی نظیر خشنودی و هماهنگی زناشویی در میزان و سطح باروری نیز اثرگذار است (Davis & Greenstein, 2009; Kaufman & Taniguch, 2006; Folbre, 1983). دراهکی و نوبخت، ۱۳۹۹؛ قدرتی و همکاران، ۱۳۹۲).

برابری خواهی در بین زنان ممکن است تحت تأثیر عوامل مختلفی به وجود آید. با این حال، با وجود اینکه گفته می‌شود، زنان در مقایسه با مردان سنت‌گراتر هستند؛ ولی در مجموع در مقایسه با مردان بیشتر برابرگراترند (سراج‌زاده و جواهری، ۱۳۸۵: ۳). از طرفی نیز، بازتولید نگرش‌های جنسیتی تحت تأثیر فرایند جامعه‌پذیری افراد و آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم آنها قرار دارد (سراج‌زاده و جواهری، ۱۳۸۵). زمینه‌های فرهنگی، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی که افراد بدان باور دارند، در شکل‌گیری نگرش‌های برابری خواهانه اثرگذار است (Davis & Williamson, 2019). علاوه بر این، نتایج تحقیق دیویس و ویلیامسون (2019) نیز نشان می‌دهد، فردگرایی از جمله عواملی است که با نگرش‌های فردگرایانه ارتباط دارد. به شکلی که هرچه فرد نگرش‌های برابری خواهانه بیشتری داشته باشد، فردگرایی بیشتری نیز ابراز می‌کند که نمود آن در تحصیلات، اشتغال و بی‌تمایلی به ازدواج است.

با توجه به آنچه بیان شد، افزایش سطح آگاهی‌های اجتماعی و تحصیلات در شکل‌گیری عقاید و نگرش‌های برابرخواهانه در میان زنان مؤثر است؛ از این رو، در پژوهش حاضر، تلاش شده است با مفروض داشتن این موضوع، نگرش برابری خواهانه و برخی عوامل مؤثر بر آن در میان دختران دانشجو بررسی شود؛ زیرا دانشجویان بیش از سایر گروه‌های اجتماعی ممکن است در معرض اندیشه‌ها و باورهای نوگرایانه و تحول‌یافته قرار گیرند و در مقایسه با سایر گروه‌های اجتماعی آگاهی‌ها و اطلاعات مدرن‌تری نیز داشته باشند. این تحقیق در پی پاسخ به این سؤال‌ها انجام شده است: آیا سطح تحصیلات و سن دختران دانشجو در نگرش‌های

می‌شود. از جمله این پیامدها شیوع افسردگی، رنجش و تنفر جنسی تا محرومیت اجتماعی و تبعیض جنسیتی و برخی اختلال‌های روانی است (خاوری و همکاران، ۱۳۹۲).

یکی از موانع اصلی تحقق برابری جنسیتی و رسیدن به عدالت جنسیتی، مقاومت کنشگران اجتماعی، انکار و نپذیرفتن برابری جنسیتی در جامعه از سوی آنان است. در میان مردان و زنان، مخالفت با اقدام‌های برابری خواهانه جنسیتی با هنجارهای جنسیتی شکل می‌گیرد که اغلب با پذیرش نابرابری‌های جنسیتی به‌عنوان امری طبیعی و بیولوژیکی همراه است. نتایج تحقیقات انجام‌شده در استرالیا نشان می‌دهد، میزان چشمگیری از مردان و زنان، اگرچه جمعیت زنان در مقابل مردان کمتر است، باورها و اعتقادهای نابرابرانه جنسیتی را تأیید کرده‌اند و پذیرفته‌اند که این باور باعث ایجاد مانع بر سر راه برنامه‌های منتج به برابری جنسیتی می‌شود (Against women, 2013).

در نقطه مقابل، برابری جنسیتی و احساس برابری، انگیزه فعالیت و تلاش در سطح جامعه به‌ویژه در بین زنان را گسترش می‌دهد و به‌عنوان نقطه عطفی در حضور زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و .. است و علاوه بر این، اثرهای مستقیم و غیرمستقیمی نیز بر میزان رشد اقتصادی کشورها دارد (Kong & Kim, 2022)، واعظ‌برزانی و حاتمی، ۱۳۸۹: ۵۳). نگرش مثبت زنان به وجود برابری جنسیتی در سپهرهای عمومی و خصوصی زندگی زنان، زمینه شادابی و نشاط اجتماعی، احساس دیده شدن و نبود تبعیض اجتماعی را در زنان گسترش می‌دهد و علاوه بر این، زمینه فعالیت‌های آنها را در سطح‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در جامعه توسعه می‌بخشد. نتایج تحقیقات هولتر^۱ (2014) نشان می‌دهد، برابری جنسیتی در جامعه و تحقق آن باعث کاهش میزان افسردگی در جامعه و همچنین افزایش بهزیستی افراد و در نهایت، باعث رضایت از جنسیت و بهبود مناسبات و روابط جنسیتی می‌شود (Sudkämper et al., 2020). یافته‌های برخی

¹ Holter

تحقیق نشان‌داد در کشورهایی که نابرابری جنسیتی پایینی دارند، ارتباط مثبتی بین آموزش و قصد کارآفرینی وجود دارد. از طرفی، یافته‌های تحقیق نشان داد، سطح برابری جنسیتی ملی نقش مهمی در فراهم کردن زمینه و بستر لازم برای اثربخشی آموزش بر قصد کارآفرینی در زنان دارد.

بگد^۲ و همکاران (2022) در تحقیق خود که با روش تحلیل ثانویه و براساس داده‌های ۱۹۳ کشور انجام شد، اثر برابری جنسیتی را بر مرگ‌ومیر کودکان بررسی کردند. یافته‌های این تحقیق نشان داد، تحصیلات، اشتغال، درآمدزایی زنان و فعالیت آنان به‌عنوان کارفرما و مشارکت زنان در امور سیاسی، برابری جنسیتی را افزایش می‌دهد. علاوه‌بر این، برابری جنسیتی به‌طور چشمگیری با کاهش میزان مرگ‌ومیر کودکان ارتباط دارد؛ زیرا استقلال زنان، رفتارهای مبتنی بر مراقبت‌های بهداشتی و استفاده از خدمات بارداری برنامه‌ریزی شده را بهبود می‌بخشد و در نتیجه، سلامت کودک را ارتقا می‌دهد.

فلود و همکاران^۳ (2021) در مقاله‌ای با عنوان «مقاومت^۴ و عکس‌العمل در برابری جنسیتی» به این مسئله اشاره کردند که مقاومت در برابر تلاش‌ها و پیشبرد برابری جنسیتی یک ویژگی مشترک در زندگی اجتماعی است؛ به طوری که در هر سازمان و مکانی چه محل کار و جاهای دیگر این مقاومت دیده می‌شود. مقاومتی که ممکن است، جمعی و یا فردی باشد. یکی از رایج‌ترین اشکال مقاومت و واکنش بر تلاش‌های برابری‌خواهانه جنسیتی، نفی امتیاز مردان و رد ادعای محرومیت زنان در مقابل مردان و یا حتی از این هم بیشتر، مطرح کردن ادعای متقابل محرومیت مردان است. علاوه‌بر این، طرح ادعای قربانی شدن مردان و تبعیض معکوس نیز از دیگر اقدام‌های مشترک مقاومت است.

سادکمپر^۵ و همکاران (2020) در پژوهشی نگرش‌ها و رفتارها را با توسعه و حمایت از برابری جنسیتی در بین مردان

برابری‌خواهانه آنها اثرگذار است؟ همچنین با در نظر گرفتن اثر فرایندهای جامعه‌پذیری و اثر باورها و ارزش‌های اجتماعی، آیا برخی نگرش‌های دختران نظیر نگرش به ازدواج، نگرش به دوستی، رابطه با پسران و نگرش‌های فردگرایانه در دختران دانشجو با نگرش‌های برابری‌خواهانه آنها ارتباط دارد؟

پیشینه تحقیق

بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد، اگرچه تاکنون تحقیقات چندانی با موضوع بررسی نگرش‌های برابری‌خواهانه جنسیتی دختران دانشجو و عوامل مؤثر بر آن انجام نشده است، ولی تحقیقات متعددی درباره برابری جنسیتی صورت پذیرفته و محققان متعددی اثر برابری جنسیتی را با موضوع‌هایی نظیر باروری، اشتغال، رشد اقتصادی بررسی کرده‌اند (Klasen, 2008; Eurostat, 2018; Klasen & Lamanna, 2002; و اعظبرزانی و حاتمی، ۱۳۸۹؛ افشاری، ۱۳۹۴؛ دراهکی و نوبخت، ۱۳۹۹). در بین پژوهش‌های انجام شده در برخی تحقیقات برابری جنسیتی با رویکرد اسلامی و یا با استنادها به آیات قرآن کریم و نقد رویکردهای فمینیستی مطالعه شده است (شیرزاد و همکاران، ۱۳۹۵؛ اسماعیلی و قادری ارائی، ۱۳۹۹). در رویکرد روانشناسی نیز جعفری‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱) نابرابری جنسیتی و روابط زناشویی را بررسی کرده‌اند. با این حال، بررسی‌ها نشان می‌دهد، تحقیقات چندانی با موضوع پژوهش حاضر و مطالعه نگرش زنان به برابری‌خواهی جنسیتی و عوامل مؤثر بر آن انجام نشده است. در ادامه، برخی تحقیقات که به موضوع این پژوهش نزدیک است، بررسی شده است.

کنگ و کیم^۱ (2022) در تحقیقی اهمیت برابری جنسیتی با سرمایه انسانی و کارآفرینی را بررسی کردند. در این تحقیق از داده‌های گزارش نظرسنجی و روند کارآفرینی جهانی (GETR) بنیاد کارآفرینی کشور کره جنوبی استفاده و داده‌های ۲۰ کشور از جمله کره جنوبی مطالعه و برای بررسی فرضیه‌ها از تحلیل HLM یا برنامه HLM 6.0 استفاده شد. یافته‌های

² Bagade et al.

³ Flood et al.

⁴ Resistance

⁵ Sudkämper et al.

¹ Kong & Kim

عبداله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی کیفی، مبتنی بر تحلیل روایت و مصاحبه با ۱۸ زن که تجربه زندگی و آموزش در میان زنان حاشیه‌نشین شهر سنندج را داشتند، موضوع نابرابری جنسیتی را درمیدان آموزش مطالعه کردند. نتیجه تحقیق نشان داد که نابرابری در چهار حوزه مراکز آموزشی، خانواده، فضای فکری و فرهنگی و در نهایت، اجتماع محلی وجود دارد. علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان داد اگرچه زنان آموزش را راهی برای کسب منزلت، ارتقا و آگاهی خود می‌دانند، موقعیت حاشیه‌نشینی مانعی بر سر راه آنان است.

قدرتی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی برابری جنسیتی را در میان زوجین و تعیین‌کننده‌های آن و با هدف شناخت عوامل مؤثر بر برابری زوجین در خانواده با استفاده از روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه بررسی کردند. در میان جمعیت نمونه ۴۰۰ نفری زنان متأهل شهر بوشهر نتایج نشان داد که میان متغیرهای سن، تحصیلات، وضعیت شغلی و نوع شغل زن، درآمد، محل تولد و پایبندی‌های مذهبی و تجربه نابرابری جنسیتی، رابطه معناداری وجود دارد.

سراج‌زاده و جواهری (۱۳۸۵) در تحقیقی با عنوان «برابری‌گرایی جنسیتی در میان دانشجویان و متغیرهای زمینه‌ای و نگرشی مرتبط با آن» با استفاده از تحلیل ثانویه، داده‌های طرح پیمایش نگرش‌ها و رفتار دانشجویان دانشگاه‌های دولتی زیر پوشش وزارت علوم و در میان ۱۵۲۲ دانشجوی دختر و پسر که از ۲۱ دانشگاه دولتی سراسر کشور انتخاب شده‌اند، انجام شد، نتایج نشان داد که توسعه‌یافتگی محل سکونت، پایگاه اجتماعی-اقتصادی فرد، همچنین گرایش سیاسی دانشجویان با برابری‌گرایی جنسیتی ارتباط مثبت دارد. همچنین، نتایج نشان داد، دینداری و محافظه‌کاری ارتباط منفی با این گرایش‌ها دارد.

احمدی و گروسی (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر برخی عوامل اجتماعی و فرهنگی بر نابرابری جنسیتی در خانواده‌های شهر کرمان و روستاهای پیرامون آن» عوامل مؤثر بر نابرابری جنسیتی را در جمعیت نمونه ۶۸۲ نفر از زنان

بررسی کردند. محققان در این پژوهش با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، یک ساختار دو عاملی را با عنوان حمایت همگانی و درونی از برابری جنسیتی، تأیید کردند. آنها معتقدند با افزایش علاقه مردان در حمایت از جنبش‌های فمینیستی، این دو مقیاس برای بررسی موضوع برابری جنسیتی در تحقیقات آینده مفید است.

هتون و جنسنیوس^۱ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای موضوع تغییرات سیاسی، حقوق زنان و افکار عمومی را درباره برابری جنسیتی در میانمار بررسی کردند. نویسندگان هدف از انجام دادن این پژوهش را درک بهتر فرصت‌ها و موانع ایجاد برابری اجتماعی و تحکیم دموکراسی، بیان کردند. نتایج این پژوهش که براساس تجزیه و تحلیل داده‌های نظرسنجی بود، نشان داد نگرش‌ها در مقایسه با نقش‌های جنسیتی محافظه‌کارانه‌تر است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد تمایل‌ها و خواسته‌های افکار عمومی منبعی برای سیاستمداران و مانعی برای فعالانی است که به دنبال تحقق برابری جنسیتی و انطباق با هنجارهای جهانی آن هستند.

در میان پژوهش‌های داخلی انجام شده نیز، مبارکی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی احساس نابرابری جنسیتی میان مادران و دختران شهر یزد را مقایسه و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن را مطالعه کردند. در این تحقیق کمی، جمعیت نمونه ۴۸۸ نفر بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری احتمالی چندمرحله‌ای انتخاب شد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، احساس نابرابری جنسیتی مادران بیش از دختران بوده است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد، در گروه دختران که بین ۱۵ تا ۱۹ سال داشتند، سه متغیر هنجارهای جنسیتی، تصوراتی قالبی و ساختار قدرت بر احساس نابرابری جنسیتی اثر مستقیم معنادار دارند. این در حالی بوده است که در گروه مادران که بین ۳۰ تا ۶۴ سال داشتند، فقط دو متغیر ساختار قدرت و تصوراتی قالبی بر احساس نابرابری جنسیتی اثر مستقیم معنادار داشته است.

¹ Htun & Jensenius

تأکید دارند. فمینیست‌ها در دسته دوم، یعنی نظریه‌های نابرابری جنسیتی بر این مسئله تأکید دارند که نه تنها زنان موقعیتی متفاوت دارند، در موقعیت‌های نابرابر نیز قرار گرفته‌اند که تحت تأثیر سازمان اجتماعی‌اند. این دسته اعتقاد چندانی به الگوهای طبیعی تفاوت میان زن و مرد ندارند؛ از این رو، معتقدند امکان تغییر در وضعیت زنان وجود دارد. نظریه‌های فمینیسم لیبرال و مارکسیست فمینیسم جزء این دسته‌بندی است. در نهایت، دسته سوم نظریه‌های فمینیستی که در قالب نظریه‌های ستمگری جنسی دسته‌بندی شده، معتقد به ستمگری جنسیتی بر زنان در طول تاریخ هستند. این دسته نظریه‌ها به روابط و مناسبات قدرت میان زن و مرد توجه نشان داده‌اند و معتقدند ساختار پدرسالار عامل اصلی قدرت مردان و ستم به زنان و نه عوامل زیستی و اجتماعی است. نظریه‌های فمینیسم روانکاوانه، رادیکال و سوسیال فمینیسم جزء این دسته از نظریه‌هاست (ریترز، ۱۳۹۱).

نظریه برابری جنسیتی تحت تأثیر رویکرد فمینیسم لیبرال و نگاه برابری‌طلبانه است (رودگر، ۱۳۸۸: ۱۲۷). پیروان این نظریه معتقدند زن و مرد باید موقعیت و امکانات یکسان داشته باشند. ایده‌ای که از سوی فمینیسم‌های تفاوت به چالش کشیده شد. نقد اصلی این بود که بنا بر آموزه‌های برابری، مردان معیار و ملاک قرار گرفتند و از نظر فمینیسم‌های تفاوت، این مردمحوری، باعث نابودی و کم‌ارزش شدن ویژگی‌های ارزشمند زنان شده است؛ در نتیجه، تفاوت میان الگوها و ارزش‌های مردان و زنان نادیده گرفته می‌شود (اعزازی و عیسی‌خانی، ۱۳۸۳). از نظر فمینیست‌های تفاوت اجرای قوانین برابر درواقع، نوعی ظلم و بی‌عدالتی در حق زنان است که به دلیل ظلم در تاریخ و دوره‌های گذشته در موقعیت نابرابر با مردان قرار گرفته‌اند و اجرای قوانین و تدوین حقوق برابر، در حال حاضر جبران‌کننده محرومیت‌های زنان نیست. از طرفی، زنان به علت نقش مادری که به آن گرایش دارند، در موقعیت برابر شغلی، مسئولیت و کار بیشتری نیز در مقایسه با مردان، بر آنان تحمیل می‌شود؛ بنابراین قوانین و مقررات برابر،

متأهل بررسی کردند. نتایج تحقیق نشان داد در منطقه مطالعه شده نابرابری جنسیتی به طور محسوس وجود دارد که تحت تأثیر عواملی نظیر سطح تحصیلات، سن، محل سکونت، تعداد اعضای خانواده، جامعه‌پذیری جنسیتی، کلیشه‌های جنسیتی و ایدئولوژی مردسالارانه است.

چارچوب نظری

تاکنون نظریه‌پردازان مختلفی به‌ویژه با رویکردهای فمینیستی درباره برابری جنسیتی بحث کرده‌اند که در ادامه، برخی از این نظریه‌ها در قالب چارچوب نظری پژوهش حاضر ارائه شده است.

نظریه برابری و تفاوت^۱

مضمون و محور اصلی تمام نظریه‌های فمینیستی نوعی بحث درباره حق برابری و تفاوت جنسیتی است. پاسخ به این سؤال که آیا زن و مرد با یکدیگر برابرند و آیا باید با آنها به‌شکلی برابر و یا به‌نحوی متفاوت برخورد کرد، درحقیقت رویکرد و گرایش‌های فمینیستی را درباره موضوع‌های فمینیست نظیر ریشه‌های فرودستی زنان، وضعیت مطلوب و آرمانی‌ها و راهکارهای آن، آشکار می‌کند. سؤال به همراه شرحی که داده شد، به‌طور مشخص یکسان‌نبوده و هیچ توافق مشخصی در پاسخ آن صورت نگرفته است (رودگر، ۱۳۸۸: ۱۲۶).

در توضیحی اجمالی، بنا بر نظر ریترز (۱۳۹۱)، رویکردهای فمینیستی در مجموع، در سه دسته نظریه‌های تفاوت جنسی، نابرابری جنسی و ستمگری جنسی دسته‌بندی می‌شوند. بر این اساس، نظریه‌پردازان تفاوت معتقدند زندگی روانی و جسمی زن و مرد با یکدیگر متفاوت است؛ بنابراین طبیعی است که زنان و مردان تجربه‌ها و روابط اجتماعی متفاوتی داشته باشند. نظریه‌پردازان در این دسته به دو جنبه تفاوت‌های زیست‌شناسانه و نهادی شامل تفاوت‌های جنسیتی در نهاد خانواده، تقسیم کار و ارزش‌های متفاوت جنسیتی و ..

¹ Equality and Difference

آگاه‌شدن از جنس خود، در معرض یادگیری الگوهای جنسیتی قرار می‌گیرند و باتوجه به جنسیت خود و بازخوردهایی که تحت تأثیر این جنسیت از اطرافیان و دنیای اجتماعی دریافت می‌کنند، نه تنها نگرش‌های متناسب به جنس خود را فرامی‌گیرند، نگرش به جنسیت و نقش‌های جنسیتی، کلیشه‌ها و هنجارهای جنسیتی نیز در فرایند جامعه‌پذیری و به تدریج از سوی گروه‌های اولیه و ثانویه به فرد آموخته می‌شود. در فرایند جامعه‌پذیری جنسیتی است که زنانگی و مردانگی برای فرد، معنا پیدا می‌کند و علاوه بر اینکه سعی می‌کند مطابق با هنجارها عمل کند، نگرش‌های خود را نیز براساس آن سامان می‌بخشد. رویکرد جامعه‌پذیری جنسیتی بر روش‌ها و فرایندی تأکید دارد که براساس آن، مردان و زنان، توانایی‌ها، ویژگی‌ها، مهارت‌ها و ارزش‌های متفاوتی را بروز می‌دهند (سفیری و ایمانیان، ۱۳۸۸: ۱۳۴). نتیجه این شیوه جامعه‌پذیری این است که زنان و مردان نگرش متفاوتی به تقسیم کار و انتخاب شغل، نقش‌های جنسیتی و روابط و مناسبات میان زن و مرد و همچنین تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها پیدا می‌کنند که بر نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی آنها اثرگذار است. از طرفی، براساس این رویکرد، در فرایند جامعه‌پذیری جنسیتی و مواجهه با کلیشه‌ها و هنجارهای جنسیتی که در درون گروه‌های اولیه و ثانویه رخ می‌دهد، نگرش به ازدواج و تمایل به آن، نگرش به دوستی و رابطه میان دختر و پسر در افراد شکل نمی‌گیرد؛ از این رو دو متغیر تمایل به ازدواج و نگرش به دوستی و رابطه میان دختر و پسر متمایزکننده نگرش‌های برابری جنسیتی خواهانه در میان افراد است.

نظریه انصاف^۳

مطابق با نظریه انصاف، رضایت افراد از یک رابطه و نگرش آنها به آن، تحت تأثیر احساس و درک آنها از توزیع عادلانه و منصفانه منابع و یا توزیع غیرمنصفانه آنها در طول روابط میان فردی قرار دارد (فرامرزی، ۱۳۸۸). بنا بر این رویکرد، زنان و

ناعادلانه است و باید قانون با هدف جبران نابرابری‌های گذشته از آنها، نه تنها فرصت‌های برابر در اختیار آنها قرار دهد، با تدوین قوانین تبعیض مثبت، حمایت بیشتری از زنان کند (رودگر، ۱۳۸۸: ۱۳۸-۱۲۷). براساس آنچه بیان شد، درک از موقعیت‌های نابرابر در میان زنان و آگاهی از بی‌عدالتی‌های جنسیتی و نادیده گرفته شدن حقوق زنان در طول تاریخ، به ویژه در عصر حاضر و با گسترش حضور زنان در عرصه‌های مختلف جامعه و بالا رفتن سطح تحصیلات، موجب می‌شود تا آنها به احقاق حقوق خود پیگیر شوند؛ در نتیجه، مطالبه برابری خواهی جنسیتی در آنها افزایش می‌یابد.

نظریه طرح‌واره جنسیتی^۱

در این رویکرد منظور از طرح‌واره، چگونگی اندیشیدن و پردازش اطلاعات است. بم (1974) معتقد است، هر انسانی طرح‌واره جنسیتی و درکی از جنسیت دارد که متأثر از آگاهی‌های درونی ناخودآگاه جنسیتی اوست. علاوه بر این، بم در این رویکرد تحول نقش‌های جنسیتی و همچنین شکل‌گیری تدریجی طرح‌واره‌های جنسیتی را تحت تأثیر فرایند تدریجی یادگیری بررسی کرده است. از نظر بم فرهنگ، نقش مهمی در تشکیل این طرح‌واره‌ها دارد (بم، 1974 به نقل از نبوی و احمدی، ۱۳۸۶: ۶۲). بنا بر این رویکرد نگرش افراد به برابری جنسیتی تحت تأثیر طرح‌واره‌های جنسیتی و درک از جنسیت است که در درون ناخودآگاه افراد شکل می‌گیرد. این رویکرد در تبیین زمینه‌های شکل‌گیری نگرش‌ها و باورهای برابری خواهانه و عوامل مؤثر بر آن استفاده می‌شود.

نظریه جامعه‌پذیری جنسیتی^۲

یکی از عواملی که در نگرش افراد به برابری جنسیتی اثرگذار است، نحوه جامعه‌پذیری جنسیتی است که تحت تأثیر فرایند اجتماعی شدن از بدو تولد و از درون خانواده شکل می‌گیرد و در فرد نهادینه می‌شود. افراد از همان دوران کودکی و با

¹ Gender Schema Theory

² Gender Socialization

³ Equity Theory

اقتصادی و اجتماعی تغییر یافته در جامعه تعبیر می‌کند. در این نظریه بر نقش تحصیلات و اشتغال در بهبود موقعیت زنان به‌عنوان عوامل نوسازی تأکید می‌شود. علاوه بر این، در تبیین تحولات ازدواج و تغییر الگوی آن در خانواده‌ها، نظریه نوسازی از مدرنیزاسیون به‌عنوان یک فرایند اجتماعی و از پدیده مدرنیسم به‌عنوان گرایشی فرهنگی نام می‌برد که باعث ایجاد الگوهای جهان‌شمول خانواده در غرب شده است. الگویی مدرن که با عبور از الگوهای سنتی، حق تعیین‌گری و انتخاب برای خود فرد قائل است. براساس این رویکرد، فردمحوری، تمایل به تشکیل خانواده هسته‌ای، آزادی در انتخاب همسر، ازدواج در سنین بالا، کاهش تمایل به بارداری و برابری جنسیتی از جمله شاخص‌های این فرایند است (عسگری‌ندوشن و همکاران، ۱۳۸۸). بنابر نظریه نوسازی، افزایش سطح تحصیلات، عامل تغییر در نگرش‌ها و ارزش‌های افراد است و افق دید افراد را به الگوهای سنتی جامعه تغییر می‌دهد. بنابر نظریه نوسازی، ایده‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌های افراد در عصر مدرن تحت‌تأثیر تغییرات و تحولات به‌وجود آمده تغییر می‌کند. بنابر این نظریه نگرش به برابری خواهی جنسیتی در بین زنان نیز تحت‌تأثیر تحولات مدرنیزاسیون است. حبیب پورگنابی و غفاری (۱۳۹۰) در مطالعه خود این امر را بررسی کردند که مدرنیته در ایران در سطح‌های خرد، میانی و کلان رسوخ کرده و از نشانه‌های آن نگرش دختران به برابری جنسیتی و نگرش به ازدواج است؛ به‌طوری که هرچه اعتقاد به برابری جنسیتی بیشتر باشد، میل به ازدواج و تأخیر در آن کمتر است. بر این اساس، تمایل به ازدواج یکی از متمایزکننده‌های نگرش به برابری جنسیتی است. علاوه بر این، مطابق با نظریه نوسازی یکی از ویژگی‌های خانواده در عصر مدرن افزایش فردگرایی و تمایل‌های فردمحورانه است که در این نظریه جامعه مدرن در مقایسه با جامعه سنتی با تغییر ارزش‌ها و نگرش‌ها مواجه است؛ از این رو، تمایل به دوستی میان دختر و پسر و نگرش مثبت به روابط آزاد میان آنها افزایش یافته و به‌دنبال آن تمایل

مردان در برابر رفتار غیرمنصفانه عکس‌العمل و واکنش نشان می‌دهند. به اینگونه که دریافت همان چیزی که شایسته آن هستند، آنها را بسیار خوشنودتر از زمانی می‌کند که چیزی کمتر و یا بیشتر از آنچه سزاوار آن هستند، دریافت کنند؛ از این رو، به نظر می‌رسد این تئوری قابلیت پیش‌بینی واکنش زنان و مردان را در برابر انصاف و بی‌انصافی داشته باشد (جعفری‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۲).

علاوه بر این سرمایه‌های اقتصادی و دسترسی به منابع بیشتر برای یک جنس و محرومیت جنس دیگر نیز نقش مهمی در نگرش فرد به برابری و عدالت جنسیتی دارد. به نظر می‌رسد میزان بهره‌مندی افراد از منابع و سرمایه‌های اقتصادی نیز اهمیت زیادی دارد و علاوه بر مزیت‌های مالی، باعث شکل‌گیری تفاوت‌های قدرت میان دو جنس، امتیاز دادن و برتری جنسیتی به فرد قدرتمند می‌شود. از نظر چافتز^۱ قدرتی که مبتنی بر تقسیم کار جنسی باشد، به سبب بهره‌مندی مردان از منابع مالی و امتیازهای آن، از آن مردان است (بلاد و ولف ۱۹۹۶ به نقل از مبارکی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۴۴). در نظریه منابع نیز بلاد و ولف (۱۹۹۶)، به این مسئله اشاره دارند که منابع دسترسی به امکانات نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌ها دارند و به‌طور معمول، فردی که منابع و امکانات بیشتری دارد، تعادل بیشتری نیز در تصمیم‌گیری‌ها ایفا می‌کند؛ از این رو، منابعی نظیر درآمد، وضعیت شغلی، تحصیلات، درکنار منابع مالی، علاوه بر کسب قدرت برای فرد، اثرگذاری بیشتری نیز در روابط خانوادگی دارد (مبارکی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۴۵). به نظر می‌رسد این منابع علاوه بر قدرت در تصمیم‌گیری و اثرگذاری بر خانواده در شکل‌گیری نگرش جنسیتی و ایده برابری خواهانه جنسیتی وی نیز اثرگذار باشد.

نظریه نوسازی^۲

تئوری نوسازی، تحولات اجتماعی را سازگاری با موقعیت

^۱ Chafetz

^۲ Modernization

یا سستی کم یا زیاد می‌کند، بر نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی آنها اثرهای متفاوتی برجای گذاشته است. همچنین، باتوجه به نظریه انصاف، تحصیلات و سن دو متغیر زمینه‌ای هستند که به‌عنوان منابع اجتماعی و انسانی بر نگرش جنسیتی افراد اثر می‌گذارند. براساس آنچه بیان شد، می‌توان پیش‌بینی کرد متغیرهایی چون سن، سطح تحصیلات، نگرش به دوستی، رابطه دختر و پسر، تمایل به ازدواج و فردگرایی بر نگرش‌های برابری جنسیتی خواهانه دختران اثر متفاوتی دارند.

فرضیه‌های پژوهش

بین سن دختران دانشجو و نگرش‌های برابری خواهانه آنان رابطه وجود دارد.

بین تحصیلات دختران دانشجو و نگرش‌های برابری خواهانه آنان رابطه وجود دارد.

میان فردگرایی و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو رابطه وجود دارد.

بین نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو رابطه وجود دارد.

به نظر می‌رسد میان تمایل به ازدواج و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

این تحقیق در چارچوب روش‌شناسی کمی قرار دارد و به‌لحاظ اجرا، پیمایشی و از نظر هدف، کاربردی است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه است؛ بنابراین داده‌های پژوهش حاضر حاصل یک پیمایش مقطعی است که با استفاده از ابزار پرسشنامه ساخت‌یافته گردآوری شده و در سال ۱۳۹۷ انجام شده است. برای حصول اطمینان از روایی^۲ سؤال‌ها و گویه‌های پرسشنامه از روش اعتبار صوری و نظرخواهی از متخصصان و همچنین تحلیل عاملی استفاده شده است. برای اعتبار درونی و پایایی^۳ پرسشنامه نیز، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل

به ازدواج کمتر شده است. بر این اساس، افرادی که نگرش مدرن به این نوع روابط دارند، (به روابط دوستی بین دختر و پسر نگرش مثبت دارند) درمقایسه با افرادی که نگرش سنتی به اینگونه روابط دارند و آن را نمی‌پذیرند، نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی مثبت بیشتری دارند. چنانچه درباره تمایل به ازدواج هم وضعیت به همین گونه است و افراد مدرن درمقایسه با افراد سنتی تمایل به ازدواج کمتری دارند (خلج آبادی فراهانی و مهریار، ۱۳۸۹؛ موحد و همکاران، ۱۳۸۶) علاوه بر این، افرادی که تمایل‌های فردگرایانه دارند درمقایسه با افراد جمع‌گرا در جامعه مدرن به‌نظر، نگرش برابری جنسیتی خواهانه مثبتی دارند (سراج‌زاده و جواهری، ۱۳۸۵)؛ بنابراین یکی از متمایزکننده‌های نگرش برابری خواهانه جنسیتی بین دختران دانشجو، نگرش آنان به روابط دوستی بین دختر و پسر، تمایل به ازدواج و تمایل‌های فردگرایانه است.

باتوجه به مباحث نظری و پیشینه تجربی مطرح شده و مراجعه به تحقیقات سرایی و او جاقلو، ۱۳۹۲؛ رزاقی نصرآباد و فلاح‌نژاد، ۱۳۹۶؛ ضرابی و مصطفوی، ۱۳۹۰؛ عسکری‌ندوشن و همکاران، ۱۳۸۸ درباره نگرش به دوستی، رابطه دختر و پسر و تمایل به ازدواج و همچنین مراجعه به تحقیقات اینگلهارت، ۱۳۹۵؛ بابایی‌فرد و بارانی، ۱۳۹۸؛ بالاخانی و ملکی، ۱۳۹۶ درباره تمایل‌های فردگرایانه در جامعه، تفاوت نگرش‌ها و ارزش‌های افراد در جامعه سنتی پیش‌بینی می‌شود که دختران دانشجو در فرایند تحصیل و جامعه‌پذیری متأثر از جریان‌های فکری دانشگاهی و حضور در دانشگاه نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی بیشتری داشته باشند. کبیر و جهان^۱ (۲۰۰۱) معتقدند با افزایش سطح تحصیلات، باورها و ارزش‌های جدیدی در دختران ایجاد می‌شود که ممکن است مقاومت آنها را در مقابل سنت افزایش دهد که این خود در ایجاد نگرش آنها به ازدواج، تمایل به دوستی دختر و پسر و فردگرایی اثرگذار است. علاوه بر این، باتوجه به پژوهش سراج‌زاده و جواهری (۱۳۸۵) نیز متغیرهای سن و تحصیلات به این دلیل که میزان مواجهه فرد را با ارزش‌ها و باورهای جدید و

² Validity

³ Reliability

¹ Kabir & Jahan

که در آن ترم در مرخصی بودند، از آنها مصاحبه نشد. برای تحلیل داده‌های تحقیق از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های دومتغیره و چندمتغیره استفاده شده است. برای بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق ابتدا آزمون‌های دومتغیره و چندمتغیره تحلیل شده است. همچنین، برای سنجش روابط دومتغیره بین متغیر وابسته تحقیق که فاصله‌ای است (نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی) و متغیرهای مستقل که درمقیاس فاصله‌ای هستند (سن، تحصیلات، فردگرایی، نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر، تمایل به ازدواج) از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. همچنین، باتوجه به اینکه متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق فاصله‌ای هستند، برای سنجش تحلیل چندمتغیره بین متغیرهای مستقل و وابسته از آزمون رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است.

تعریف مفاهیم و متغیرها

در این مطالعه، متغیرهای سن، تحصیلات، فردگرایی، نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر و تمایل به ازدواج، متغیرهای مستقل هستند و متغیر وابسته نیز، نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجویست.

سن: در این پژوهش برای سنجش متغیر سن، تاریخ تولد افراد پاسخگو پرسیده و سن هر فرد به صورت متغیر فاصله‌ای در نظر گرفته شده است.

تحصیلات: متغیر تحصیلات به دو صورت ترتیبی و فاصله‌ای سنجیده شده است. بدین صورت که از دانشجویان پرسیده شد:

۱- در کدام یک از مقاطع تحصیلی (کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری) مشغول به تحصیل هستید؟

۲- تعداد کلاس‌هایی که هر دانشجو به صورت رسمی در مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها درس خوانده است، چند سال بوده است؟

فردگرایی: منظور از فردگرایی این است که افراد به جای اولویت دادن به خواست‌ها و علائق جمعی، سنتی و خانوادگی به ارزش‌ها و خواست‌های فردی خود اولویت می‌دهند. در فردگرایی همه قوانین و احکام جمعی برحسب احکام فردی

دانشجویان دختر در دانشکده‌های فنی و مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه، هنر، زبان‌های خارجی و تربیت بدنی در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بوده است که در سال ۱۳۹۷ در دانشگاه تهران مشغول به تحصیل بوده‌اند. دانشجویان دختر در دانشکده فنی و مهندسی ۵۵۲۰ نفر، دانشجویان دانشکده علوم انسانی ۹۸۴۰ نفر، دانشجویان دانشکده علوم پایه ۵۱۶۰ نفر، دانشجویان دانشکده هنر ۱۳۲۰ نفر، دانشجویان دانشکده زبان‌های خارجی ۱۰۸۰ و دانشجویان دانشکده تربیت بدنی ۱۰۸۰ نفر بوده‌اند؛ بنابراین جامعه آماری تحقیق شامل ۲۴۰۰۰ دانشجو دختر است.

حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۹ نفر برآورد شد که با پیش‌بینی احتمال تکمیل نکردن کامل پرسشنامه‌ها و افت تعداد نمونه، حجم نمونه نهایی به ۴۰۰ نفر افزایش یافت. در پژوهش حاضر برای تعیین نمونه‌های لازم، روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی و تصادفی ساده استفاده شد. بدین شکل که ابتدا، باتوجه به اینکه ۲۳ درصد جامعه آماری مربوط به دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی بودند، تعداد نمونه دانشکده فنی و مهندسی متناسب با حجم جامعه آماری به دست آمد؛ بنابراین ۹۲ نفر از نمونه تحقیق در دانشکده فنی و مهندسی تکمیل شد. به همین شکل، باتوجه به اینکه ۴۱ درصد جامعه آماری مربوط به دانشجویان دانشکده علوم انسانی بود، ۱۶۴ نفر از نمونه تحقیق در دانشکده علوم انسانی، ۲۱/۵ درصد جامعه آماری معادل ۸۶ نفر در دانشکده علوم پایه، ۵/۵ درصد جامعه آماری معادل ۲۲ نفر در دانشکده هنر، ۴/۵ درصد جامعه آماری معادل ۱۸ نفر در دانشکده زبان‌های خارجی و ۴/۵ درصد جامعه آماری معادل ۱۸ نفر در دانشکده تربیت بدنی تکمیل و سپس از آموزش هر دانشکده اسامی دانشجویان سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در قالب شماره دانشجویی دریافت شد و براساس انتخاب تصادفی فرد مدنظر شناسایی و مصاحبه شد. اگر دانشجو در آن ترم به هردلیلی در مرخصی بود و در دانشکده حاضر نبود، فرد دیگری با انتخاب تصادفی جایگزین شد؛ بنابراین معیار مصاحبه با افراد این بود که در ترم اول سال ۱۳۹۷ مشغول به تحصیل باشند و دانشجویانی

(انگیزه، قدرت، اعتقاد و ...) توصیف می‌شوند (لیتل، ۱۳۷۳: ۳۱۶). برای سنجش متغیر فردگرایی از دانشجویان پرسیده شد که چقدر به انتظارات خانوادگی اهمیت می‌دهند؟ آیا با خانواده خود مشورت می‌کنند؟ چقدر به رسم‌ورسوم اهمیت می‌دهند؟ چقدر درقبال اتفاق‌های جامعه احساس مسئولیت می‌کنند؟ چقدر منافع خود را بر منافع جمع ترجیح می‌دهند؟ چقدر علاقه‌مند به زندگی جدا از والدین هستند؟ آیا به والدین اجازه دخالت در کارهایشان را می‌دهند؟ چقدر دوست دارند کارهای علاقه‌مند خود را دنبال کنند؟ این سؤال‌ها در قالب طیف لیکرت و به صورت ترتیبی از به‌طور کامل مخالفم با کد (۱) تا به‌طور کامل موافقم با کد (۵) از دانشجویان پرسیده شد. همانطور که در جدول ۱ نشان داده شده مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر فردگرایی برابر با ۰/۸۷۵ است؛ بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر فردگرایی میزان پایایی خوبی دارند. همچنین، برای سنجش روایی گویه‌های متغیر فردگرایی از روش اعتبار صوری، نظرخواهی از متخصصان و تحلیل عاملی استفاده شده است. باتوجه به اینکه مقدار کیزر-مایر-آلکین^۱ (۰/۸۶۳) بیشتر از ۷۰ درصد است، گویه‌های مدنظر، تحلیل شدنی به یک عامل زیربنایی هستند. همچنین، نتیجه آزمون بارتلت (۱۸۷۵،۸۰۲) که در سطح خطای کوچک‌تر از یک درصد (۰/۰۱) معنادار شده است (جدول ۱)، نشان می‌دهد که بین گویه‌های شاخص نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر همبستگی زیادی وجود دارد و این گویه‌ها تحلیل شدنی به یک عامل هستند. برای سنجش متغیر فردگرایی، گویه‌های پرسش شده با یکدیگر جمع شده و بدین ترتیب متغیری در مقیاس فاصله‌ای به دست آمده است. نمره بالاتر به معنای فردگرایی بیشتر و بالاتر و نمره پایین‌تر به معنای فردگرایی کمتر و پایین‌تر است.

نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر: منظور از دوستی بین

دختر و پسر، معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج است. برای سنجش متغیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر از دانشجویان پرسیده شد که چقدر به لزوم وجود روابط دوستانه دختر و پسر اعتقاد دارند؟ آیا دوستی دختر و پسر به

نهاد خانواده و ازدواج آسیب می‌رساند؟ آیا روابط دوستانه دختر و پسر بر تشکیل زندگی موفق اثر مثبت دارد؟ آیا روابط دختر و پسر بر زندگی آینده آنان لطمه وارد می‌کند؟ آیا جوانانی که قبل از ازدواج دوستی با جنس مخالف داشته‌اند، پشیمان خواهند شد؟ آیا باید اینگونه روابط قبل از ازدواج وجود داشته باشد؟ آیا به افرادی که با جنس مخالف ارتباط دارند، احساس خوبی دارند؟ آیا دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در شناخت طرف مقابل مؤثر است؟ این سؤال‌ها در قالب طیف لیکرت و به صورت ترتیبی از به‌طور کامل مخالفم با کد (۱) تا به‌طور کامل موافقم با کد (۵) پرسیده شد. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر برابر با ۰/۹۰۵ است (جدول ۱)؛ بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر میزان پایایی خوبی دارند. همچنین، برای سنجش روایی گویه‌های متغیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر از روش اعتبار صوری، نظرخواهی از متخصصان و تحلیل عاملی استفاده شده است. باتوجه به اینکه مقدار کیزر-مایر-آلکین (۰/۹۰۳) بیشتر از ۷۰ درصد است، گویه‌های مدنظر، تحلیل شدنی به یک عامل زیربنایی هستند. همچنین، نتیجه آزمون بارتلت (۳۰۶۹،۵۸۶) که در سطح خطای کوچک‌تر از یک درصد (۰/۰۱) معنادار شده است (جدول ۱)، نشان می‌دهد که بین گویه‌های شاخص نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر همبستگی زیادی وجود دارد و این گویه‌ها تحلیل شدنی به یک عامل هستند. برای سنجش متغیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر، گویه‌های پرسش شده با یکدیگر جمع شده و بدین ترتیب متغیری در مقیاس فاصله‌ای به دست آمده است. نمره بالاتر به معنای نگرش مثبت و نمره پایین‌تر به معنای نگرش منفی به روابط دوستی دختر و پسر است.

تمایل به ازدواج: منظور از تمایل به ازدواج، میل و رغبت دختران به ازدواج است. برای سنجش متغیر تمایل به ازدواج از دانشجویان پرسیده شد که بین ادامه تحصیل و ازدواج اولویت با کدام است؟ بین اشتغال و ازدواج اولویت با کدام است؟ آیا می‌توان از دوره مجردی به جای ازدواج لذت برد؟ آیا وجود عشق برای ازدواج لازم است؟ آیا ازدواج پاسخی به

¹ KMO

و بررسی نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو، از پاسخگویان خواسته شده است تا نگرش و میزان اعتقاد خود را به یکسانی و تشابه برخورد با زنان (همانند مردان) در زمینه‌های مختلفی همچون تحصیلات دانشگاهی، اشتغال، درآمد، فعالیت‌های سیاسی و مشارکت در تأمین نیازهای اقتصادی خانه اعلام کنند. این سؤال‌ها در قالب طیف لیکرت و به صورت ترتیبی از به طور کامل موافقم با کد (۱) تا به طور کامل مخالفم با کد (۵) پرسیده شده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر نگرش‌های برابری خواهانه برابر با ۰/۸۱۰ است (جدول ۱)؛ بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر نگرش‌های برابری خواهانه میزان پایایی بالایی دارند. همچنین، برای سنجش روایی گویه‌های متغیر نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی از روش اعتبار صوری، نظرخواهی از متخصصان و تحلیل عاملی استفاده شده است. با توجه به اینکه مقدار کیزر-مایر-آلکین (۰/۸۴۹) بیشتر از ۷۰ درصد است، گویه‌های مدنظر، تقلیل‌شدنی به یک عامل زیربنایی هستند. نتیجه آزمون بارتلت (۱۹۸۹،۵۶۴) که در سطح خطای کوچک‌تر از یک درصد (۰/۰۱) معنادار شده است (جدول ۱)، نشان می‌دهد که بین گویه‌های شاخص نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی همبستگی زیادی وجود دارد و این گویه‌ها تقلیل‌شدنی به یک عامل هستند. برای سنجش متغیر نگرش‌های برابری خواهانه، گویه‌های پرسش شده با یکدیگر جمع شده و بدین ترتیب متغیری در مقیاس فاصله‌ای به دست آمده است. نمره بالاتر به معنای نگرش‌های برابری خواهانه بیشتر و نمره پایین‌تر به معنای نگرش‌های برابری خواهانه کمتر است.

نیازهای عاطفی و روحی افراد است؟ آیا با ازدواج فرد به کمال می‌رسد؟ این سؤال‌ها در قالب طیف لیکرت و به صورت ترتیبی از به طور کامل مخالفم با کد (۱) تا به طور کامل موافقم با کد (۵) پرسیده شد. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر تمایل به ازدواج برابر با ۰/۸۶۴ است (جدول ۱)؛ بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر تمایل به ازدواج میزان پایایی خوبی دارند. همچنین، برای سنجش روایی گویه‌های متغیر تمایل به ازدواج از روش اعتبار صوری، نظرخواهی از متخصصان و تحلیل عاملی استفاده شده است. با توجه به اینکه مقدار کیزر-مایر-آلکین (۰/۸۵۷) بیشتر از ۷۰ درصد است، گویه‌های مدنظر، تقلیل‌شدنی به یک عامل زیربنایی هستند. همچنین، نتیجه آزمون بارتلت (۲۱۵۷،۴۳۴) که در سطح خطای کوچک‌تر از یک درصد (۰/۰۱) معنادار شده است (جدول ۱)، نشان می‌دهد که بین گویه‌های شاخص تمایل به ازدواج، همبستگی زیادی وجود دارد و این گویه‌ها تقلیل‌شدنی به یک عامل هستند. برای سنجش متغیر تمایل به ازدواج، گویه‌های پرسش شده، با یکدیگر جمع شده و بدین ترتیب متغیری در مقیاس فاصله‌ای به دست آمده است. نمره بالاتر به معنای تمایل به ازدواج بیشتر و نمره پایین‌تر به معنای تمایل به ازدواج کمتر است.

نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی: برابری جنسیتی بدان معناست که زن و مرد حقوق و وظایف یکسان دارند و همه، فرصت‌های مساوی در جامعه دارند. به عبارت دیگر، برابری جنسیتی، میزانی است که زنان برای توسعه استعدادهایشان و انتخاب مستقلانه فرصت‌های برابری را منعکس می‌کنند (اینگلهارت و ولزل، ۱۳۸۹: ۳۴۵). در پژوهش حاضر، برای سنجش

جدول ۱- تعداد، اعتبار و ضریب پایایی گویه‌های متغیرهای پژوهش

Table 1- Number, validity and reliability coefficient of research variables

مقدار آلفای کرونباخ	تحلیل عاملی		تعداد گویه‌ها	نام متغیر
	آزمون بارتلت	مقدار KMO		
۰/۸۷۵	۱۸۷۵/۸۰۲	۰/۸۶۳	۸	فردگرایی
۰/۹۰۵	۳۰۶۹/۵۸۶	۰/۹۰۳	۸	نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر
۰/۸۶۴	۲۱۵۷/۴۳۴	۰/۸۵۷	۶	تمایل به ازدواج
۰/۸۱۰	۱۹۸۹/۵۶۴	۰/۸۴۹	۶	نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی

یافته‌های تحقیق

برحسب گروه‌های سنی حاکی از آن است که ۴۹/۵ درصد در گروه سنی ۱۸-۲۳، ۳۵/۰ درصد در گروه سنی ۲۴-۲۹ و ۱۵/۵ درصد در گروه سنی ۳۰-۳۵ قرار دارند. میانگین سنی دختران ۲۴/۳ است و به ترتیب کمترین و بیشترین آنها ۱۸ و ۳۵ سال است. مطابق نتایج جدول ۲، ۶۱ درصد نمونه تحقیق تحصیلات کارشناسی، ۲۹ درصد تحصیلات کارشناسی ارشد و ۱۰ درصد تحصیلات دکتری دارند.

در پژوهش حاضر ۲۳ درصد از نمونه آماری را دانشجویان فنی و مهندسی، ۴۱ درصد دانشجویان علوم انسانی، ۲۱/۵ درصد دانشجویان علوم پایه، ۵/۵ درصد دانشجویان هنر، ۴/۵ درصد دانشجویان زبان‌های خارجی و ۴/۵ درصد را دانشجویان تربیت بدنی تشکیل داده است. جدول ۲، توزیع نمونه تحقیق را برحسب متغیرهای مستقل نشان می‌دهد. توزیع دختران

جدول ۲- توزیع نمونه تحقیق برحسب متغیرهای مستقل

Table 2- Distribution of research samples in terms of independent variables

کل		متغیرهای مستقل	
درصد	تعداد		
۴۹/۵	۱۹۸	۱۸-۲۳ ساله	سن
۳۵/۰	۱۴۰	۲۴-۲۹ ساله	
۱۵/۵	۶۲	۳۰-۳۵ ساله	
۱۰۰/۰	۴۰۰	جمع	
۶۱/۰	۲۴۴	کارشناسی	سطح تحصیلات
۲۹/۰	۱۱۶	کارشناسی ارشد	
۱۰/۰	۴۰	دکتری	
۱۰۰/۰	۴۰۰	جمع	
۲۷/۲	۱۰۹	پایین	فردگرایی
۴۲/۵	۱۷۰	متوسط	
۳۰/۳	۱۲۱	بالا	
۱۰۰/۰	۴۰۰	جمع	
۲۳/۵	۹۴	نگرش منفی	نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر
۳۹/۰	۱۵۶	نگرش حد وسط	
۳۷/۵	۱۵۰	نگرش مثبت	
۱۰۰/۰	۴۰۰	جمع	
۱۷/۵	۷۰	کم	تمایل به ازدواج
۵۴/۰	۲۱۶	متوسط	
۲۸/۵	۱۱۴	زیاد	
۱۰۰/۰	۴۰۰	جمع	
۲۳/۵	۹۴	کم	نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی
۵۲/۰	۲۰۸	متوسط	
۲۴/۵	۹۸	زیاد	
۱۰۰/۰	۴۰۰	جمع	

همبستگی پیرسون استفاده شده است. مطابق نتایج جدول ۲، رابطه بین سن و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو در سطح ۰/۰۱ معنادار است. جهت رابطه مثبت است. بدین معنا که با افزایش سن دختران دانشجو، نگرش‌های برابری خواهانه آنان افزایش می‌یابد. رابطه بین تحصیلات و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو در جهت مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنادار است. با افزایش تحصیلات در بین دختران دانشجو، نگرش‌های برابری خواهانه آنان افزایش می‌یابد.

رابطه بین میزان فردگرایی و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو در سطح ۰/۰۱ معنادار است. جهت رابطه، معکوس و منفی است. بدین معنا که با افزایش فردگرایی دختران، نگرش‌های برابری خواهانه آنان کاهش می‌یابد. همچنین، رابطه بین نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو در سطح ۰/۰۱ معنادار است. جهت رابطه مثبت است. بدین معنا که با افزایش نگرش مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر، نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو افزایش می‌یابد (جدول ۳).

از دیگر نتایج جدول ۲، میزان فردگرایی دختران دانشجوست. نتایج درباره میزان فردگرایی نشان می‌دهد که بیش از ۷۲/۵ درصد نمونه تحقیق فردگرایی متوسط و بالاست و فقط ۲۷/۲ درصد دختران فردگرایی پایینی دارند. همچنین، ۷۶/۵ درصد دختران دانشجو نگرش حد وسط و مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر دارند و تنها ۲۳/۵ درصد دانشجویان دختر نگرش منفی به اینگونه روابط دارند. درباره تمایل به ازدواج، ۱۷/۵ درصد دانشجویان دختر تمایل کمی به ازدواج دارند و ۸۲/۵ درصد تمایل متوسط و زیاد به ازدواج دارند. همچنین، نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی دختران دانشجو نشان می‌دهد که بیش از ۷۵ درصد دانشجویان دختر نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی کم و متوسط دارند و فقط ۲۴/۵ درصد دانشجویان نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی بالایی دارند (جدول ۲).

جدول ۳ آزمون رابطه دومتغیره بین متغیر نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو و متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد. برای سنجش رابطه بین متغیرهای مستقل و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو، از ضریب

جدول ۳- رابطه بین متغیرهای مستقل و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو

Table 3- Relationship between independent variables and gender equity attitudes of female students

سطح معناداری	ضریب پیرسون	رابطه بین متغیرهای مستقل و نگرش به برابری جنسیتی
۰/۰۰۰	۰/۳۹۱	سن
۰/۰۰۰	۰/۳۸۴	تحصیلات
۰/۰۰۰	-۰/۵۱۷	فردگرایی
۰/۰۰۰	۰/۴۷۹	نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر
۰/۰۰۰	۰/۵۴۸	تمایل به ازدواج

درک بهتر عوامل مؤثر بر نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو از تکنیک رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است.^۱ همان گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، در الگوی اول متغیر سن وارد معادله شده است. این متغیر رابطه

از دیگر نتایج جدول ۳ این است که بین تمایل به ازدواج و نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو رابطه مثبت وجود دارد. این رابطه که در سطح ۰/۰۱ معنادار است، حاکی از آن است که هرچه تمایل به ازدواج دختران دانشجو افزایش یابد، نگرش‌های برابری خواهانه آنان افزایش خواهد یافت.

برای بررسی اثر همزمان تمامی متغیرهای تحقیق و به دلیل

^۱ از روش گام‌به‌گام برای انجام دادن رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است.

معناداری با نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو دارد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر منفی است. این بدین معناست دخترانی که فردگرایی بیشتری دارند، نگرش‌های برابری خواهانه کمتری داشته‌اند. با ورود این متغیر به معادله مقدار ضریب تعیین تعدیل شده به ۰/۳۶۸ افزایش یافته است. این افزایش چشمگیر نشان‌دهنده اهمیت این متغیر در الگوست. به صورتی که مقدار چشمگیری از تفاوت‌ها در نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو با این متغیر توضیح داده می‌شود. به عبارت دیگر، بیش از ۲۰ درصد نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو با این متغیر تبیین شده است. در مجموع، سه متغیر سن، تحصیلات و فردگرایی حدود ۳۷ درصد واریانس متغیر وابسته را نشان می‌دهند (جدول ۴).

جدول ۴- اثر متغیرهای مستقل تحقیق بر نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو

Table 4- The effect of independent research variables on gender equality attitudes of female students

۵		۴		۳		۲		۱		الگو
Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta	
۰/۰۲۳	۰/۲۱۶	۰/۰۰۶	۰/۲۳۱	۰/۰۰۳	۰/۲۵۵	۰/۰۰۰	۰/۳۱۱	۰/۰۰۰	۰/۴۵۱	سن
۰/۰۰۰	۰/۳۰۵	۰/۰۰۰	۰/۳۱۰	۰/۰۰۰	۰/۳۱۶	۰/۰۰۰	۰/۳۳۱			تحصیلات
۰/۰۰۰	-۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۳۳	۰/۰۰۰	-۰/۵۵۷					فردگرایی
۰/۰۰۳	۰/۲۷۴	۰/۰۰۰	۰/۳۲۸							نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر
۰/۰۱۶	۰/۲۶۱									تمایل به ازدواج
	۰/۶۶۸		۰/۶۵۱		۰/۶۲۳		۰/۴۱۹		۰/۳۷۱	R
	۰/۴۲۸		۰/۴۰۸		۰/۳۷۳		۰/۱۶۹		۰/۱۳۳	R Square
	۰/۴۲۰		۰/۴۰۲		۰/۳۶۸		۰/۱۶۵		۰/۱۳۱	Adjusted R Square

افزایش یافته است.

در الگوی پنجم با ورود متغیر تمایل به ازدواج در معادله، اثر همزمان تمام متغیرهای تحقیق بر متغیر وابسته سنجیده شده است. متغیر تمایل به ازدواج رابطه معناداری با نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو دارد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر مثبت است. این بدین معناست که با افزایش تمایل به ازدواج، نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو افزایش می‌یابد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده با

در الگوی چهارم متغیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر وارد معادله شده است. همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، این متغیر رابطه معناداری با نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو دارد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر مثبت است. این بدین معناست که هرچه افراد نگرش مثبت‌تری به رابطه دوستی دختر و پسر داشته باشند، نگرش‌های برابری خواهانه آنان افزایش خواهد یافت. با ورود این متغیر به معادله مقدار ضریب تعیین تعدیل شده به ۰/۴۰۲

در زنان و عبور از ارزش‌های جمع‌گرایانه راهی برای دست‌یافتن به این مطالبات تلقی می‌شد (Davis & Williamson, 2019). این در حالی است که امروزه بسیاری از زنان در بخش‌های اقتصادی و عرصه‌های مختلف اجتماعی مشارکت و در مشاغل اشتغال دارند که در گذشته مردانه تلقی می‌شد؛ مانند کار در نیروی پلیس و بخش‌های نظامی و انتظامی، بخش‌های مختلف صنعتی و تجاری. علاوه بر این، دختران بسیاری در دانشگاه‌ها تحصیل می‌کنند و در عرصه‌های عمومی و اجتماعی فعالیت دارند و خواهان سهم بیشتر در جامعه هستند؛ از این رو، در پژوهش حاضر باتوجه به این مسئله تلاش شد تا نگرش برابری خواهانه دختران دانشجوی و عوامل مرتبط با آن مطالعه شود. علت انتخاب این جامعه آماری، پیش‌رو بودن دانشجویان در آشنایی با تفکرهای مدرن و تحول‌یافته بودن اندیشه‌ها و نگرش‌های آنها در جامعه بوده است.

در این تحقیق دو سؤال اصلی مطرح شد:

- ۱- متغیرهای زمینه‌ای سن و تحصیلات چه رابطه‌ای با نگرش برابری خواهانه دختران دانشجوی دارند؟
  - ۲- برخی نگرش‌های دختران دانشجوی نظیر نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر، تمایل به ازدواج و فردگرایی چه رابطه‌ای با نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی دارند؟
- نتایج این پژوهش نشان داد، میان سن و تحصیلات با نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بدین معنا که با افزایش سن و بالارفتن سطح تحصیلات، نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی نیز افزایش می‌یابد. به نظر می‌رسد افزایش سن دختران دانشجوی در اغلب موارد با افزایش سطح تحصیلات آنها همخوانی و هماهنگی دارد. تعامل و آموزش در فضای آکادمیک و دانشگاهی و در جریان اندیشه‌های تحول‌یافته قرار گرفتن موجب افزایش نگرش آنها به برابری جنسیتی و مطالبات برابری خواهانه در آنها شده است. این یافته تحقیق با نتایج پژوهش سراج‌زاده و جواهری (۱۳۸۵)، عسگری‌ندوشن و همکاران (۱۳۹۵) و قدرتی و همکاران (۱۳۹۱) مطابقت دارد.

علاوه بر این، یافته‌های تحقیق نشان داد، میان نگرش مثبت

ورود متغیر تمایل به ازدواج حدود ۲ درصد افزایش یافته و به ۴۲ درصد رسیده است. همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، تمامی متغیرهای تحقیق رابطه معناداری با متغیر وابسته داشته‌اند. دو متغیر فردگرایی و تحصیلات با ضریب‌های $-0/412$ و $0/305$ به ترتیب قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی هستند. متغیرهای نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر، تمایل به ازدواج و سن به ترتیب در مراتب بعدی اهمیت قرار دارند (جدول ۴).

از میان پنج متغیر مستقل، جهت رابطه تنها یک متغیر فردگرایی بر نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی منفی بوده است. بدین معنا که با افزایش فردگرایی، نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی کاهش می‌یابد. جهت رابطه چهار متغیر سن، تحصیلات، نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر و تمایل به ازدواج بر نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی مثبت بوده است. بدین معنا که با افزایش سن، تحصیلات، نگرش مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر و تمایل به ازدواج، نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجوی افزایش می‌یابد. در مجموع، پنج متغیر سن، تحصیلات، فردگرایی، نگرش به رابطه دوستی دختر و پسر و تمایل به ازدواج ۴۲ درصد واریانس متغیر وابسته را نشان می‌دهند (جدول ۴).

نتیجه

در سال‌های اخیر به موضوع برابری در اشکال مختلف سنی، قومیتی، نژادی و ... توجه شده است و در این میان برابری جنسیتی و برابری خواهی جنسیتی به عنوان خواسته‌ای که بیشتر از سوی فعالان حقوق زن و فمینیست‌ها مطالبه می‌شد، در قالب نظریه‌های برخاسته از فمینیسم، مطرح و کمتر مطالبه‌ای عمومی شد؛ زیرا بسیاری از تفاوت‌ها و نابرابری‌های جنسیتی میان زنان و مردان طبیعی قلمداد می‌شد و باورهای جنس‌گرایانه^۱ در زمینه‌های اشتغال، تحصیل و ... سیطره داشت (سراج‌زاده و جواهری، ۱۳۸۵) و تحقق فردگرایی و خودمختاری

^۱ Sexist

خانواده دارند. با این حال، نکته حائز اهمیت تغییر ارزش‌ها و باورهای تجددخواهانه دختران است که در ارزش‌های فردگرایانه و نگرش مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر از یک سو و ازسوی دیگر در نگرش‌های برابری جنسیتی خواهانه دختران آشکار شده و تحت‌تأثیر زمینه‌های فرهنگی و ارزش‌های حاکم بر جامعه تبلور یافته است. اویسرمن^۲ و همکاران (2002) در پژوهش خود بر این موضوع تأکید داشته‌اند که رفتار انسان‌ها تحت‌تأثیر فرهنگ و ارزش‌های حاکم بر جامعه‌ای قرار دارد که در آن پرورش می‌یابند. به نظر می‌رسد، با توجه به ویژگی‌های جمعیت نمونه که دختران دانشجو هستند، تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های اجتماعی آنها با تغییر و تحولات زیادی همراه بوده است؛ به طوری که بررسی یافته‌های این پژوهش نیز نشان داد، بیش از ۸۲ درصد دختران دانشجو تمایل متوسط و بالایی به ازدواج دارند. این درحالی است که درپس نگرش‌های برابری خواهانه اغلب تفسیرهای فمینیستی اینطور ارائه می‌شود که مطالباتی نظیر امکان تحصیل، اشتغال، کسب درآمد و استقلال هم‌راستا با تقویت فردگرایی در افراد و تمایل نداشتن به ازدواج درک و معنا می‌شود؛ درحالی که بسیاری از این ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی به گونه‌ای متفاوت ممکن است تحت‌تأثیر بسترها و زمینه‌های فرهنگی بر افراد، به ویژه دختران اثر بگذارد. مطابق با نتایج این پژوهش، یافته‌های تحقیق ملکی و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان «تأثیر فرهنگ دینی بر نگرش‌های فمینیستی دختران جوان در علاقه‌مندی به ازدواج» نشان داد، نگرش‌های فمینیستی همبستگی با نگرش‌های مثبت به ازدواج در جمعیت نمونه که دختران دانشجو بوده‌اند، نسبت بالایی دارد. بدین معنا که برخلاف ثنوری‌های این رویکرد، با افزایش نگرش‌های فمینیستی دختران تمایل بیشتری نیز به ازدواج دارند. در این مقاله به این موضوع اشاره شده است که اگرچه دختران دانشجو بسیاری از نیازهای اجتماعی و مطالبات خود را در اندیشه‌های فمینیستی جست‌وجو می‌کنند، با این حال تحت‌تأثیر زمینه‌های فرهنگی و رویکردهای دینی مطلوبیت

به رابطه دوستی دختر و پسر و نگرش‌های برابری خواه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته تحقیق نیز با نتایج تحقیق سراج‌زاده و جواهری (۱۳۸۵) مطابقت دارد.

در این پژوهش نکته جالب توجه، رابطه فردگرایی و تمایل به ازدواج با نگرش‌های برابری خواهانه دختران دانشجو است. یافته‌های این پژوهش نشان داد، فردگرایی با نگرش‌های برابری خواهانه رابطه منفی و معکوسی دارد. بدین شکل که هرچه فردگرایی در افراد کاهش پیدا کند، نگرش‌های مثبت برابری خواهانه در آنها افزایش می‌یابد. همچنین، نتایج این تحقیق نشان داد، میان تمایل به ازدواج و نگرش‌های برابری خواهانه دختران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و با افزایش تمایل به ازدواج، نگرش‌های برابری خواهانه نیز در آنها افزایش می‌یابد. این درحالی است که نتایج برخی تحقیقات نظیر دیویس و ویلیامسون^۱ (2019) و سراج‌زاده و جواهری (۱۳۸۵) نشان می‌دهد، فردگرایی با افزایش نگرش‌های برابری خواهانه جنسیتی رابطه مستقیم و مثبت دارد و هرچه فردگرایی در افراد بیشتر باشد، برابری خواهی جنسیتی نیز در آنها افزایش می‌یابد. با این حال دیویس و ویلیامسون (2019) بر اثر زمینه‌ها، بسترهای فرهنگی و ارزش‌های اجتماعی بر رابطه این دو متغیر تأکید دارند.

اگرچه رابطه معکوس و منفی فردگرایی با نگرش‌های برابری خواهانه، به عنوان یافته‌ای متفاوت نیازمند بررسی و تحقیق بیشتر است و برای فهم و بررسی دقیق‌تر آن پژوهشی کیفی پیشنهاد می‌شود، به نظر می‌رسد در جامعه در حال گذار ایران، مطالبات برابری جنسیتی خواهانه زنان و دختران تحت‌تأثیر تغییر و تحولات جامعه افزایش یافته است و در نتیجه، آنها سهم بیشتری را در عرصه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه مطالبه می‌کنند. این درحالی است که در فرایند جامعه‌پذیری و مطابق با رویکرد نظریه جامعه‌پذیری جنسیتی و فرایند درونی‌کردن ارزش‌ها و هنجارها، ارزش‌های ازدواج و تمایل به تشکیل خانواده در دختران وجود دارد و دختران همچنان تمایل به تشکیل

² Oyserman et al.

¹ Davis & Williamson

ازدواج را قبول دارند (ملکی و همکاران، ۱۳۹۱).

براساس آنچه نتایج این تحقیق نشان داد، به نظر می‌رسد، بنابر نظریه برابری جنسیتی، نگاه برابری طلبانه در میان دختران دانشجو وجود دارد که با وجود مطالبه تحصیل، اشتغال و استقلال، برخلاف رویه‌های فمینیسم رادیکال تمایل به ازدواج و تشکیل خانواده دارند. از طرفی، تغییر و تحولات و دگرگونی‌های به وجود آمده در ساختار خانواده‌ها موجب پررنگ شدن نقش زنان در هرم قدرت خانواده و همچنین افزایش آگاهی مردان به حقوق زنان و رعایت آن در مقایسه با گذشته شده است (Sudkämper et al., 2020؛ مبارکی و همکاران، ۱۳۹۸). نگرانی و اهمه دختران دانشجویی را کمتر کرده است که نگرش‌های برابری خواهانه به ازدواج و تشکیل خانواده و از دست دادن استقلال فردی دارند؛ از این رو، به نظر می‌رسد نگرش‌های برابری خواهانه و برابری خواهی جنسیتی موجب افزایش فردگرایی و کاهش تمایل به ازدواج در دختران دانشجو نشده و بالا رفتن سن ازدواج در سال‌های اخیر در میان آنها تحت تأثیر علل و عوامل دیگری است که فارغ از افزایش سطح تحصیلات دختران و مطالبات برابری خواهانه آنهاست؛ بنابراین نیازمند بررسی و مطالعه دقیق و جداگانه دیگری است. یکی از مهم‌ترین دستاوردهای هر تحقیقی، فرضیه‌ها و پیشنهادها پژوهشی است که برای تحقیقات آتی از نتایج آن به دست آمده و ارائه می‌شود. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی این پژوهش به صورت کیفی در میان دختران دانشجو انجام شود تا ابعاد پنهان و پیچیده موضوع بررسی و مطالعه شود. علاوه بر این، پیشنهاد می‌شود پژوهشی با موضوع فهم مطالبات برابری خواهانه جنسیتی در میان زنان انجام شود تا مطالبات برابری جنسیتی خواهانه آنان شناسایی و طبقه‌بندی شود. در نهایت، پیشنهاد می‌شود با مطالعه دقیق‌تر به مسئله تأخیر و افزایش سن ازدواج دختران توجه شود؛ زیرا براساس یافته‌های پژوهش حاضر تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های دختران، تغییر نگاه آنها به مسئله ازدواج، افزایش فردگرایی و نگرش‌های برابری جنسیتی خواهانه آنها دلیلی بر تأخیر ازدواج دختران نیست و عوامل دیگری نیز بر این پدیده اثرگذار هستند که نیازمند بررسی و مطالعه است.

منابع فارسی

- احمدی، ح. و گروسی، س. (۱۳۸۳). «بررسی تأثیر برخی عوامل اجتماعی و فرهنگی بر نابرابری جنسیتی در خانواده‌های شهر کرمان و روستاهای پیرامون آن»، *مطالعات زنان*، ۲ (۶)، ۵-۳۰.
- اسماعیلی، آ. و قادری‌ارائی، م. ص. (۱۳۹۹). «بررسی برابری یا عدالت جنسیتی از دیدگاه اسلام و سند ۲۰۲۰»، *فصلنامه فقه، حقوق و علوم جزا*، ۵ (۱۶)، ۱۴-۲۷.
- اعزازی، ش. و عیسی‌خانی، ز. (۱۳۸۳). «نابرابری در ترازوی برابری جنسیتی»، *فصلنامه کتاب نقد*، شماره پیاپی ۳۱، ۱۵۲-۱۳۱.
- افشاری، ز. (۱۳۹۴). «برابری جنسیتی و باروری در ایران»، *زن در توسعه و سیاست*، ۱۳ (۲)، ۲۴۵-۲۶۲.
- اینگلهارت، ر. (۱۳۹۵). *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی*، ترجمه مریم وتر، ویرایش سوم، تهران: انتشارات کویر.
- اینگلهارت، ر. و ولزل، ک. (۱۳۸۹). *نوسازی، تغییرات فرهنگی و دموکراسی*، ترجمه یعقوب احمدی، تهران: نشر کویر.
- بابایی فرد، ا. و بارانی، م. (۱۳۹۸). «بررسی عوامل مؤثر بر فردگرایی در میان دانشجویان دانشگاه‌های کاشان و علوم پزشکی کاشان»، *توسعه اجتماعی*، ۱۳ (۱۴)، ۱۱۵-۱۵۲.
- بالاخانی، ق. و ملکی، ا. (۱۳۹۶). «بررسی ظهور فردگرایی در عرصه خانواده: مطالعه موردی شهروندان تهرانی»، *فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده*، ۲۰ (۷۷)، ۷-۳۴.
- جعفری‌نژاد، ل.؛ خجسته‌مهر، ر. و رجبی، غ. (۱۳۹۱). «اثر ایدئولوژی برابری جنسیتی بر هماهنگی و ناهماهنگی زناشویی با میانجی‌گری ادراک انصاف (عدالت)»، *دستاوردهای روانشناختی*، ۴ (۲)، ۱۷۶-۱۵۹.
- جوادی‌آملی، ع. (۱۳۸۳). *زن در آیین جلال و جمال*، قم: انتشارات اسرا.

- حبیب پورگتابی، ک. و غفاری، غ. (۱۳۹۰). «علل افزایش سن ازدواج دختران»، فصلنامه زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، ۹ (۱)، ۷-۳۴.
- خلج‌آبادی‌فراهانی، ف. و مهریار، ا.ه. (۱۳۸۹). «بررسی نقش خانواده در ارتباط با جنس مخالف قبل از ازدواج در زنان دانشجو در تهران»، فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۶ (۲۴)، ۴۴۹-۴۶۸.
- خاوری، ک.؛ سجادی، ح.؛ حبیب‌پورگتابی، ک. و طالبی، م. (۱۳۹۲). «رابطه ابعاد احساس نابرابری جنسیتی با سلامت روان»، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۳ (۴۸)، ۱۱۱-۱۲۹.
- دراهمی، ا. و نوبخت، ر. (۱۳۹۹). «تأثیر برابری جنسیتی درون خانواده بر قصد فرزندآوری زنان نقاط شهری استان بوشهر»، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، ۱۸ (۱)، ۱۵۱-۱۷۲.
- رازقی نصرآبادی، ح.ب. و فلاح‌نژاد، ل. (۱۳۹۶). «تفاوت‌های نسلی ارزش ازدواج: مورد مطالعه شهر هشتگرد»، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، ۱۹ (۷۵)، ۶۳-۸۴.
- رودگر، م.ج. (۱۳۸۸). «عدالت جنسیتی ازدیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ۱۲ (۴۶)، ۴۹-۸۰.
- رودگر، ن. (۱۳۸۸). «فمینیسم تاریخیچه نظریات، گرایش‌ها و نقد، قم: انتشارات دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، چاپ اول.
- ریتزر، ج. (۱۳۹۱). «نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر، تهران: نشر علمی، چاپ هفدهم.
- زیبایی‌نژاد، م.ر. (۱۳۸۸). «هویت و نقش‌های جنسیتی، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.
- سراج‌زاده، ح. و جواهری، ف. (۱۳۸۵). «برابری‌گرایی جنسیتی در میان دانشجویان و متغیرهای زمینه‌ای و نگرشی مرتبط با آن»، جامعه‌شناسی ایران، ۷ (۲)، ۳-۴۰.
- سرایبی، ح. و او جاقلو، س. (۱۳۹۲). «مطالعه نسلی تغییر ارزش ازدواج در ایران: مطالعه موردی زنان شهر زنجان»،
- مطالعات توسعه ایران، ۵ (۴)، ۱۹-۴۱.
- سفیری، خ. و ایمانیان، س. (۱۳۸۸). «جامعه‌شناسی جنسیت، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان، چاپ اول.
- سند برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۴). تهران: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.
- شیرزاد، م.ح.؛ شیرزاد، م.ح. و هدایت‌زاده، م.ص. (۱۳۹۵). «رهیافتی زبان‌شناختی به برابری جنسیتی در قرآن کریم: نقدی بر فمینیسم اسلامی»، دو فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات قرآن و حدیث، ۹ (۲)، ۱۲۳-۱۴۸.
- ضرابی، و. و مصطفوی، س.ف. (۱۳۹۰). «بررسی عوامل مؤثر بر سن ازدواج زنان در ایران: یک رویکرد اقتصادی»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، ۱۱ (۴)، ۳۳-۶۴.
- عبداله‌زاده، ن.؛ بلندهمتان، ک. و امجدزیردست، م. (۱۳۹۷). «تحلیل روایت زنان از نابرابری جنسیتی در میدان آموزش: مورد مطالعه زنان مناطق حاشیه‌ای نایسر شهر سنندج»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۰ (۳۶)، ۱۷۵-۲۰۸.
- عسگری‌ندوشن، ع.؛ عباسی‌شوازی، م.ج. و رسول، ص. (۱۳۸۸). «مادران، دختران و ازدواج: تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در شهر یزد»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ۱۱ (۴۴)، ۷-۳۶.
- عسگری‌ندوشن، ع.؛ عباسی‌شوازی، م.ج. و پیری‌محمدی، م. (۱۳۹۵). «سن ایده‌آل ازدواج و عوامل تعیین‌کننده آن در شهر یزد»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ۱۹ (۷۳)، ۳۵-۶۳.
- طباطبایی، م.ح. (۱۳۸۸). «بررسی‌های اسلامی، به کوشش سید هادی خسروشاهی، قم: بوستان کتاب.
- فرامرزی، س. (۱۳۸۸). «بررسی نقش ادراک انصاف در کیفیت زناشویی در کارکنان متأهل شهر اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز.
- قاسمی، ا. و جمالو، ر. (۱۳۹۸). «بررسی عدالت جنسیتی و تأثیر آن بر اشتغال زنان»، مطالعات فقهی حقوقی زن و خانواده، ۲ (۳)، ۷۷-۹۷.

(۲)، ۵۹-۸۲.

واعظ‌برزانی، م. و حاتمی، ر. (۱۳۸۹). «اثر برابری جنسیتی آموزشی بر رشد اقتصادی در کشورهای منتخب در حال توسعه (۲۰۰۶-۲۰۰۰) مدل سیستم همزمان»، فصلنامه اقتصاد مقداری، ۷(۱)، ۵۳-۷۳.

همتی، ر. و مکتوبیان، م. (۱۳۹۲). «بررسی وضعیت نابرابری جنسیتی در میان کشورهای منتخب خاورمیانه: با تأکید بر جایگاه ایران»، پژوهشنامه زنان، ۴(۲)، ۱۱۵-۱۴۲.

References

- Abdolahzadeh, N., bolandhematan, K., and Zebardast, M.A. (2018). Women's narrative analysis of gender inequalities in education field: case study: Women in marginal areas of naysar, Sanandaj. *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 10 (36), 175-208. (In Persian).
- Afshari, Z. (2015). Gender equality and fertility in Iran, *Journal of Woman in Development and Politics*, 13(2), 245-262. (In Persian)
- Against women from N-MESC, V. (2013). National community attitudes towards violence against women survey (NCAS). <https://www.vichealth.vic.gov.au/-/>, (November 2020).
- Ahmadi, H., and Garoosi, S. (2004). Socio-Cultural factors and gender inequality in the family: a case study of the city of kerman and its surrounding villages. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 2(6), 5-30. (In Persian).
- Askari Nodoushan, A., AbbasiShavazi, M., and Piri Mohammadi, M. (2016). Ideal age at marriage and its correlates in Yazd city. *Women's Strategic Studies*, 19 (73), 35-63. (In Persian)
- Askari Nodoushan, A., AbbasiShavazi, M., and Sadeghi, R. (2009). Mothers, daughters, and marriage (intergenerational differences in marriage attitudes in the city of Yazd, Iran). *Women's Strategic Studies*, 11(44), 7-36. (In Persian)
- Babaiefard, A., and Barani, M. (2019). Investigating the factors affecting individualism among students of University of Kashan and Kashan University of Medical Sciences. *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 13(4), 115-152. (In Persian)
- Bagade, T., Chojenta, C., Harris, M., Oldmeadow, C., and Loxton, D. (2022). A women's rights-based approach to reducing child mortality: data from 193 countries show that gender equality does affect under-five child mortality, *Maternal and Child Health Journal*, 26 (6), 1292-1304.

قدرتی، ح؛ افراسیابی، ح؛ برشد، ع. و ملتفت، ح. (۱۳۹۱). «برابری جنسیتی در میان زوجین و تعیین‌کننده‌های اجتماعی آن: مطالعه موردی زنان متأهل ۲۰-۴۰ ساله شهر بوشهر»، فصلنامه مطالعات اجتماعی-روانشناختی زنان، ۱۰(۴)، ۶۳-۸۶.

قدرتی، ح؛ بوستانی، د؛ قدرتی، ا. و کلالی، ا. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه برابری در خانواده و باروری زنان: مطالعه موردی زنان متأهل ۲۰ تا ۴۰ ساله شهر سبزوار»، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۳(۱۱)، ۷۵-۹۱.

کعبه، ن؛ خاقانی فرد، م. و حکمی، م. (۱۳۹۶). «رابطه سلامت اجتماعی با ارزش‌های فرهنگی فردگرایی و جمع‌گرایی و جامعه‌پذیری جنسیتی در دانشجویان زن و مرد»، پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۷(۲۵)، ۱۱۷-۱۴۰.

لیتل، د. (۱۳۷۳). گونه‌های تبیین اجتماعی: مقدمه‌ای بر فلسفه علوم اجتماعی، ترجمه مجید محمدی، تهران: ناشر مترجم.

مبارکی، م؛ موسوی، م. و کشمیری، ز. (۱۳۹۸). «مطالعه تطبیقی احساس نابرابری جنسیتی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن: مورد مطالعه مادران و دختران شهر یزد»، مطالعات اجتماعی ایران، ۱۳(۴)، ۱۳۸-۱۶۳.

مجتهدشبه‌ستری، م. (۱۳۷۹). نقادی بر قرائت رسمی از دین، تهران: نشر طرح نو.

مطهری، م. (۱۳۷۸). مجموعه آثار، تهران: انتشارات صدرا.

ملکی، ا؛ مصباحی‌مقدم، س. و عقیلی، م. (۱۳۹۱). «تأثیر فرهنگ دینی بر نگرش فمینیستی دختران جوان در علاقه‌مندی به ازدواج»، فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی، ۳(۲)، ۳۷۷-۴۰۲.

موحد، م؛ مقدس، ع.ا. و عباسی‌شوازی، م.ت. (۱۳۸۶). «جوانان، خانواده و جامعه‌پذیری: نقش خانواده در نگرش دانشجویان به معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج»، فصلنامه مطالعات جوانان، ۲(۸ و ۹)، ۳۳-۵۴.

نبوی، ع.ح. و احمدی، ل. (۱۳۸۶). «بررسی تأثیر عوامل اجتماعی در نابرابری جنسیتی نمادی در خانواده: نابرابری در قدرت تصمیم‌گیری»، جامعه‌شناسی ایران، ۸

- Habibpour Gatabi, K., and Ghaffary, G. (2011). A study on the causes of rising marriage age among girls. *Woman in Development & Politics*, 9(1), 7-34. (In Persian)
- Hemmati, R., Maktoobiyani, M. (2013). A Study on Gender Inequality among the Selected Middle East Countries: with an Emphasis on Iran's Position. *Women Studies*, 4(8), 115-142. (In Persian)
- Hochschild, A., and Machung, A. (2012). *The second shift: working families and the revolution at home*, Penguin: Penguin Books
- Holter, Ø. G. (2014). What's in it for men? *Old question, New Data. Men and Masculinities*, 17 (5), 515-548.
- Htun, M., and Jensenius, F. R. (2020). Political change women's rights, and public opinion on gender equality in myanmar, *The European Journal of Development Research*, 32 (2), 457-481.
- Inglehart, R. (1994). *Cultural transformation in the advanced industrial society*. Translated by M. Vetr. Tehran: Kavir. (In Persian)
- Inglehart, R., and Welzel, Ch. (2010). *Modernization, Cultural Change, and Democracy*, Translated by Ahmadi, Y., Tehran: Kavir. (In Persian)
- Jafarinagad, L., Khojasteh-Mehr, R., and Rajabi, G. (2012). The effect of egalitarian gender ideology on marital harmony and marital discord by mediating perceptions of equity (Fairness). *Journal of Psychological Achievements*, 19(2), 159-176. (In Persian)
- Javadi Amoli, A. (2004). *Woman in the Mirror of Glory and Beauty*, Qom: Asra. (In Persian)
- Ka'abe, N., Khaghani Fard, M., and Hakami, M. (2017). Investigating the relationship between social health and Individualism and Collectivism Cultural values and Gender Socialization among female and male students, *Journal of Social Psychology Research*, 7(25), 117-140. (In Persian).
- Kabir, A., and Jahan, G. (2001). Female age at marriage as a determinant of fertility, *Journal of Medical Sciences*, 1 (6), 367-372.
- Kaufman, G., and Taniguchi, H. (2006). Gender and marital happiness in later life, *Journal of Family Issues*, 27 (6), 735-757.
- Khalajabadi Farahani, A. H., Mehyar, A. (2011). The role of family in premarital heterosexual relationships among female University Students in Tehran, *Journal of Family Research*, 6(24), 449-468. (In Persian)
- Khavari, K., Sajadi, H., Habibpour Gatabi, K., and Talebi, M. (2013). Gender inequality perception and mental health, *Journal of Social Welfare Quarterly*, 13 (48), 111-129. (In Persian)
- Klasen, S. (2002). Low schooling for girls slower growth for all? cross-country evidence on the effect of gender inequality in education on economic
- Balakhani, G., and Maleki, A. (2017). Study of emergence of individualism in the family (Case Study: Tehran Citizens). *Women's Strategic Studies*, 20 (77), 7-34. (In Persian)
- Davis, L. S., and Williamson, C. R. (2019). Does individualism promote gender equality?. *World Development*, 1 (123), 104627
- Davis, S. N., and Greenstein, T. N. (2009). Gender ideology: components predictors and consequences, *Annual Review of Sociology*, 35, 87-105.
- Dorahaki, A., and Nobakh, R. (2020). The influence of gender equality within the family on fertility intention of women in urban areas of bushehr province, *Journal of Woman in Development and Politics*, 18(1), 151-172. (In Persian)
- Document of the Sixth Economic. (2015). Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran, Tehran: Management and Planning Organization. (In Persian)
- Esmaili, A., and GhaderiAraei, MS. (2020). The study of gender equality or justice from the perspective of islam and the 2020 document, *Journal of Jurisprudence, Law and Criminal Sciences*, 5(16), 14-27. (In Persian)
- Ezazi, Sh., and Eisakhani, Z. (2004). Inequality in the balance of gender equality, *Ketab-e Naghd*, 31, 131-152. (In Persian)
- Eurostat, S. E. (2018). Gender pay gap statistics. eurostat-statistics explained, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics, (March 2018)
- Faramarzi, S (2009). *Investigating the role of perception of fairness in marital quality in married employees in Ahvaz*, Master Thesis, ShahidChamran Ahwaz University. (In Persian)
- Flood, M., Dragiewicz, M., and Pease, B. (2021). Resistance and backlash to gender equality, *Australian Journal of Social Issues*, 56 (3), 393-408.
- Folbre, N. (1983). Of patriarchy born: the political economy of fertility decisions, *Feminist Studies*, 9 (2), 261-284.
- Ghodrati, H., Afraciabi, H., Barshad, A.M., and Moltafet, H. (2013). Gender equity between couples and its social determinants case: Married Women in Boshehr City. *Journal of Women's Studies Sociological and Psychological*, 10 (4), 63-86. (In Persian)
- Ghodrati., H., Bostani., D., Ghodrati., A., and Kalani., A. (2013). Investigating the relationship between family equality and female fertility: a case study; Married women aged 20 to 40 in Sabzevar. *Journal of Arid Regions Geographic Studies*, 3(11), 75-91. (In Persian)

- Office of Women Studies and Research. (In Persian)
- Safiri, Kh., and Imanian, S. (2009). *Sociology of Gender*, Tehran: Jameeshenasan Press. (In Persian)
- Saraie, H., and Ojaghloo, S. (2013). The generational study of marriage value change in Iran (Case of Study: Women in Zanzan City). *Journal of Iranian Social Development Studies*, 5(4), 19-42. (In Persian)
- Seraj-Zadeh, H., and Javaheri, F. (2006). Gender equality among students and related contextual and attitudinal variables, *Iranian Journal of Sociology*, 7(2), 3-40. (In Persian)
- Shirzad, M.H., Shirzad, M.H., and Hedayat Zadeh, M.S. (2016). A linguistic approach towards gender equality in the holy quran; a critical study of islamic feminism, *Journal of Quran and Hadith Studies*, 9(2), 123-148. (In Persian)
- Sudkämper, A., Ryan, M. K., Kirby, T. A. and Morgenroth, T. (2020). A comprehensive measure of attitudes and behaviour: development of the support for gender equality among men scale, *European Journal of Social Psychology*, 50 (2), 256-277.
- Tabatabaee, M. H. (2009), *Islamic studies* (by Seyed Hadi Khosroshahi), Qom: Bostan-e Ketab Press. (In Persian)
- Taylor, F. (2003). Content analysis and gender stereotypes in children's books, *Teaching Sociology*, 3, 300-311.
- Vaez Barzani, M., and Hatami, R. (2010). The impact of gender equality in education on economic growth in developing countries (1990-06) simultaneous equation model. *Quarterly Journal of Quantitative Economics*, 7(1), 53-73. (In Persian)
- Zarrabi, V., and Mostafavi, S. F. (2012). Effect of socioeconomic factors on women's age at marriage in iran. *QJER*. 11 (4) :33-64. (In Persian)
- Zibae-Nejad, M. R. (2009). *Identity and gender maps*, Qom: Publications of the Office of Women Studies and Research. (In Persian)
- development, *The World Bank Economic Review*, 16 (3), 345-373.
- Klasen, S., and Lamanna, F. (2008). The impact of gender inequality in education and employment on economic growth in developing countries: updates and extensions, *Ibero America Institute for Econ. Discussion Papers*, 175, 1-47
- Kong, H., and Kim, H. (2022). Does national gender equality matter? gender difference in the relationship between entrepreneurial human capital and entrepreneurial intention, *Sustainability*, 14 (2), 928.
- Little, D. (1994). *Varieties of Social Explanation: An Introduction to the Philosophy of Social Science*, Translated by Majid Mohammadi, Tehran: Motarjem Press. (In Persian).
- Maleki, A., Mesbahi Moghaddam, S., and Aghili, M. (2012). The effect of religious culture on the feminist attitude of female students toward marriage, *Iranian Journal of Culture Quarterly in Azad University*, 2(3), 377-402. (In Persian).
- Mobaraki, M., Mosavi, S., and Keshmiri, Z. (2019). Comparative study of perceived gender inequality among mothers and daughters in the Yazd City. *Journal of Iranian Social Studies*, 13(4), 138-163. (In Persian).
- Mojtahed Shabestari, M. (2000). *A critique of the official reading of religion*, Tehran: Tarh-e No Press. (In Persian).
- Motahari, M. (1999). *Collection of the author's works, (Majmoe Asar)*, Tehran: Sadra Press. (In Persian).
- Nabavi, A. H., and Ahmadi, L. (2007). Investigating the effect of social factors on symbolic gender inequality in the family (inequality in decision-making power), *Iranian Journal of Sociology*, 8 (2), 59-82. (In Persian).
- Movahhed, M., Moghaddas, A., and AbbasiShavazi, M.T. (2007). Youth, family and socialization, the role of family in students attitudes toward premarital sex, *Journal of Youth Studies*, 8 & 9, 33-54. (In Persian).
- Oyserman, D., Coon, H. M., and Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses, *Psychological Bulletin*, 128 (1), 3-72.
- Razeghi Nasrabad, H., and Fallahnezhad, L. (2017). Generational differences in marriage value (Case Study in Hashtgerd city). *Women's Strategic Studies*, 19(75), 63-84. (In Persian)
- Ritzer, G. (2012). *Sociological theory*, Tehran: Elmi Press. (In Persian)
- Roudgar, M. (2010). Gender equality according to AllamehTabatabaei and martyr muttahari. *Women's Strategic Studies*, 12(46), 49-80. (In Persian)
- Roudger, N. (2009). *Feminism: The history of theories, tendencies and critiques*, Qom: Publications of the